

2009

Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits

PROPOSTA DEL MODEL MARC
PISOS D'AUTONOMIA

Aquest projecte marc pretén donar les eines necessàries perquè durant el temps que duri la intervenció educativa els i les joves extutelats/ades pugin caminar cap a la seva emancipació mitjançant quotes d'autonomia en els àmbits que configuren la seva vida personal i social.

Elaboració: Marta Colomé

Direcció tècnica: Daniel Lleida

Agraïments:

*Andrea Culebras - **Fundació Resilis***

*Esther Carbonell – **FEPA – Fundació Mercè Fontanilles***

*Fàtima Muñoz - **Fundació Oscobe***

*Joan Prat Armadans - **Fundació Servei Solidari***

*Laura Ibañez - **FEPA***

*Maria Cordón - **Fundació Resilis***

*Mercè Garet - **Punt de Referència***

*Miquel Cubeles - **Germans Maristes-Llar Champagnat***

*Mónica Morales - **Aldeas Infantiles SOS***

*Neus Plens - **Probens***

*Noemí Elvira - **ACISJF in via***

*Núria Madrid - **FEPA***

*Rafa Jiménez - **Fundació Resilis***

*Sandra Monfort - **FEPA***

*Tània Casanova - **Filles de la Caritat***

*Tina Vallcorba - **ACISJF in via***

Creant Valor

Totes les entitats i administracions que treballem en programes d'emancipació creiem en la necessitat de seguir donant suport als i les joves que han estat amb nosaltres durant el període previ a la majoria d'edat.

El pas a la vida adulta d'aquests i aquestes joves, simbolitzat en el procés individual d'emancipació, és un repte de tota la societat, a més a més d'un identificador de qualitat de les polítiques de protecció de menors.

Amb la voluntat d'aportar VALOR a la tasca que desenvolupem en el nostre dia a dia, em resulta especialment agradable presentar aquest treball de reflexió i conceptualització.

Desitjo que aquest document ens serveixi per consolidar encara més les línees de treball endegades ara fa deu anys i ens obri noves línees de cooperació entre tots aquells que creiem en els i les joves tutelats/ades, extutelats/ades i/o en risc d'exclusió social.

Per últim, m'agradaria també agrair l'esforç a tots i totes els i les professionals vinculats al projecte des de l'inici i als membres de l'Àrea de Suport al Jove Tutelat i Extutelat de la Secretaria d'Infància i Adolescència del Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya, sense tots ells aquest treball no hauria vist la llum.

A tots ells i elles, moltes gràcies.

Una forta abraçada

Pepa Arqué i Gene

Presidenta

Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits

1. Introducció	7 pàg.
1.1 Missió, Visió, Valors	8 pàg.
2. Marc de referència	9 pàg.
2.1 Marc administratiu legal i jurídic	10 pàg.
2.2 Marc institucional	15 pàg.
2.3 Marc educatiu	18 pàg.
3. Població atesa	23 pàg.
4. Proposta metodològica	31 pàg.
4.1 Conceptes tècnics: autonomia i emancipació	32 pàg.
4.2 Factors que incideixen en l'emancipació	35 pàg.
4.3 El projecte d'emancipació	63 pàg.
4.4 Acompanyament educatiu	71 pàg.
5. Organització estructural i funcional	77 pàg.
5.1 Objectius del pis d'autonomia	78 pàg.
5.2 Fons documental	79 pàg.
5.3 Equip i funcions	84 pàg.
5.4 Sistemes de coordinació	87 pàg.
5.5 Costos	89 pàg.
6. Bibliografia	91 pàg.

1

Introducció

La *Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits* es va constituir el 28 de desembre de 1999. Va néixer com una federació a nivell autonòmic, tot i que en un curt termini es valorà la importància i necessitat d'aglutinar organitzacions d'altres comunitats autònomes (CCAA) que també desenvolupaven projectes d'atenció a joves tutelats i extutelats a partir dels 16 anys.

La Federació va anar creixent en entitats i va ser necessari dedicar més recursos econòmics i humans a la gestió dels projectes que donaven resposta a les demandes i expectatives de les entitats federades, així com assegurar el seguiment d'aquells projectes que ja s'havien iniciat. A mitjans del 2003 es va professionalitzar l'equip de gestió amb la voluntat de donar resposta als nous reptes socials. Des d'aleshores l'organització va créixer exponencialment: es van formalitzar els encàrrecs, es van definir les línies de treball i es van anar plantejant i executant nous projectes.

La participació de les entitats federades en la història de la federació sempre ha sigut molt elevada i de gran compromís. Això ens ha permès que, des dels inicis, tots els programes, projectes i activitats que s'han portat a terme hagin tingut una resposta molt positiva.

MISSIÓ

Representar, defensar i promocionar les entitats que atenen a joves tutelats, extutelats i/o en risc d'exclusió social, en procés d'emancipació i autonomia, així com oferir recursos i serveis que donin resposta a les necessitats plantejades.

VISIÓ

- Aglutinar el pensar de les diferents entitats per arribar a elaborar un model consensuat d'intervenció amb els joves tutelats i extutelats.
- Exercir la representativitat del sector actuant com a agent d'incidència i influència, tant a les mateixes entitats com a l'Administració.
- Implementar aquest model a seguir als diferents territoris, amb el suport i reconeixement de les administracions competents.
- Treballar amb les xarxes internacionals que ens aportin una projecció europea

VALORS

Confiança mútua: Entre les entitats federades i la resta d'operadors implicats

Responsabilitat: Com a capacitat de les entitats per donar resposta a les diferents realitats dels joves i de l'entorn. Corresponsabilitat amb les administracions i els mateixos joves.

Participació: Als diferents espais de debat, coordinació i assessorament, influint activament en la seva millora.

Optimisme: Per a desenvolupar una actitud positiva i proactiva amb els joves.

Respecte a la diversitat: Tant de les entitats federades com dels joves que estan atesos a cadascuna d'elles.

2

Marc de referència

2.1 MARC ADMINISTRATIU LEGAL I JURÍDIC

2.2 MARC INSTITUCIONAL

2.3 MARC EDUCATIU

2.1 MARC ADMINISTRATIU LEGAL I JURÍDIC

Cada Comunitat autònoma té competències plenes, pel que pot comptar amb un marc legal determinat. El de Catalunya és el següent:

- **Llei 12/2009**, del 10 de juliol, d'educació.
- **Llei 5/2008**, del 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista.
- **Decret 151/2008**, de 29 de juliol, pel qual s'aprova la Cartera de Serveis Socials 2008-2009. Aprova la Cartera de Serveis Socials per al període 2008-2009, amb la finalitat de determinar el conjunt de prestacions que ha de prestar la Xarxa de Serveis Socials d'Atenció Pública, entre els quals es detallen:
 - Servei de pis assistit per a joves de 16 a 18 anys
 - Servei de pis assistit per a joves majors de 18 anys
 - Servei de residència o pisos per a joves vinculats a programes d'inserció
 - Servei d'acompanyament especialitzat a joves tutelats/ades i extutelats/ades
- **Reial Decret 1720/2007**, de 21 de desembre, que aprova el Reglament de desenvolupament de la Llei Orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal. Concreta els nivells de seguretat que cal aplicar en funció del tipus de dades de caràcter personal, les obligacions dels responsables d'emmagatzemar-les i tractar-les i els drets de les persones afectades.
- **Llei 12/2007**, d'11 d'octubre, de serveis socials. Defineix les situacions amb necessitat d'atenció especial, fa esment dels recursos per als infants i adolescents i remet a les que s'estableixin en la Cartera de serveis socials.
- **Decret 339/2006**, de 5 de setembre, de desplegament de la llei 10/1997, de la renda mínima d'inserció amb les modificacions introduïdes pel Decret.
- **Llei orgànica 6/2006**, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (BOE 172, de 20.07.2006; DOGC 4680, de 20.07.2006) *.Estableix la competència exclusiva de la Generalitat de Catalunya en matèria de protecció a la infància i l'adolescència (article 166.3).
- **Decret 572/2006**, de 19 de desembre, de reestructuració parcial del Departament d'Acció Social i Ciutadania (DOGC 4785, de 21.12.2006). De la Secretaria d'Infància i Adolescència en depenen la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència i l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats, que s'estructuren d'acord amb el Decret 243/2005, de 8 de novembre.

- **Decret 421/2006**, de 28 de novembre, de creació, denominació i determinació de l'àmbit de competència dels departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya. El Departament de Benestar i Família passa a denominar-se Departament d'Acció Social i Ciutadania.
- **Llei 13/2006**, de 27 de juliol, de prestacions socials de caràcter econòmic (DOGC 4691, de 04.08.2006). Regula, entre d'altres, les prestacions econòmiques de dret subjectiu dirigides a joves extutelats per la DGAIA i les dirigides a les famílies acollidores d'infants i adolescents sota la tutela de la DGAIA, ja es trobin sota l'atenció en família extensa o aliena.
- **Decret 129/2006**, de 9 de maig, de l'Observatori dels Drets de la Infància. Converteix l'anterior Observatori de la Infància i l'Adolescència de Catalunya, creat pel Decret 369/2000, en l'actual Observatori dels Drets de la Infància, adscrit al Departament de Benestar i Família mitjançant la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència.
- **Decret 243/2005**, de 8 de novembre, de modificació parcial de l'estructura del Departament de Benestar i Família (DOGC núm. 4507, 10.11.05). Modifica l'estructura orgànica de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència.
- **Decret 448/2004**, de 30 de novembre, pel qual es canvia la denominació i es reestructura parcialment la Secretaria de la Família. (DOGC núm. 4273, de 02/12/2004). Canvia la denominació de la Secretaria de la Família per tal d'adaptar-la a les noves perspectives, passant a anomenar-se Secretaria de Famílies i d'Infància.
- **Decret 185/2003**, d'1 d'agost, de creació de la Comissió del segon Pla de coordinació de mesures interdepartamentals adreçades a les persones joves tutelades per l'Administració de la Generalitat en arribar a la majoria d'edat (DOGC 3942, de 7.8.2003). Crea la Comissió del segon Pla de coordinació de mesures interdepartamentals adreçades a les persones joves tutelades per l'Administració de la Generalitat en arribar a la majoria d'edat, que es constitueix com a un òrgan de coordinació dels àmbits públics implicats.
- **Decret 154/2003**, de 10 de juny, sobre la Comissió interdepartamental de coordinació d'actuacions de l'Administració de la Generalitat adreçades a la infància i l'adolescència amb discapacitats o amb risc de tenir-ne. (DOGC 3918, de 4.7.2003). Regula la Comissió de coordinació d'actuacions dutes a terme pels departaments d'Acció Social i Ciutadania, Justícia, Educació i Salut, adreçades a la infància i l'adolescència amb discapacitats o amb risc de tenir-ne

- **Llei 27/2003**, de 31 de juliol, reguladora de l'Ordre de protecció de les víctimes de la violència domèstica. (BOE 183, d'1.8.2003) * Regula l'ordre de protecció de les víctimes de la violència domèstica que unifica els diferents instruments d'empara i tutela d'aquests delictes i faltes, mitjançant un procediment judicial senzill i ràpid que permeti a la víctima tenir un estatut legal de protecció que concentra una acció civil i penal.
- **Llei 18/2003**, de 4 de juliol, de suport a les famílies. (DOGC 3926, de 16.7.2003). Estableix les bases i les mesures per a una política de suport i protecció a la família.
- **Decret 27/2003**, de 21 de gener, de l'atenció social primària. (DOGC núm. 3815, de 05/02/03). Regula l'atenció social primària, mitjançant una norma que defineix el model d'atenció primària i estableix l'escenari de mínims, per tal que, en funció de les seves competències, les corporacions locals responsables realitzin la programació dels serveis en els seus territoris atenent a les característiques i necessitats dels seus ciutadans.
- **Llei 8/2002**, de 27 de maig, de modificació de la Llei 37/1991, del 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, i de regulació de l'atenció especial als adolescents amb conductes d'alt risc social (DOGC 3648, de 03.06.2002).
- **Llei Orgànica 15/1999**, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal. Defineix els principis i mecanismes de garantia i protecció en el tractament de les dades personals, les llibertats públiques i els drets fonamentals de les persones físiques i especialment del seu honor i intimitat personal i familiar.
- **Llei 22/1998**, de 30 de desembre, de la Carta municipal de Barcelona. (DOGC 2801, de 8.1.99). Es constitueix el municipi de Barcelona en sector regional als efectes del que disposa el Decret legislatiu 17/1994, de 16 de novembre, en matèria d'assistència i serveis socials. Creació d'un Consorci per a la gestió dels serveis.
- **Llei 9/1998**, de 15 de juliol, del Codi de família. (DOGC 2687, de 23.7.98). Concep la filiació (biològica o per naturalesa i l'adoptiva) d'una manera global. Regula la filiació adoptiva separatament per raons sistemàtiques.
- **Decret 77/1998**, de 17 de març, pel qual es reestructura la Direcció General d'Atenció a la Infància i s'estableix l'estructura de l'organisme autònom administratiu Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció. (DOGC 2609, de 30.3.98). La creació de l'ICAA i el desplegament de la seva estructura comporta la modificació de l'estructura i les funcions atribuïdes a la Direcció General d'Atenció a la Infància.

- **Llei 13/1997**, de 19 de novembre, de creació de l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció. (DOGC 2527, de 27.11.97). L'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció (ICAA) es crea amb la finalitat de contribuir a potenciar una política global d'acolliments simples en família aliena i d'adopcions, nacionals i internacionals, i d'agilitar els procediments corresponents. D'altra banda, ha de procurar el retorn dels infants a la família natural.
- **Decret 2/1997**, de 7 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, modificat parcialment pel Decret 127/1997, de 27 de maig (DOGC 2307, de 13.1.97 i DOGC 2402, de 30.5.97) i pel Decret 62/2001, de 20 de febrer (DOGC 3337, de 28.02.2001). Estableix el procediment per a l'assumpció de funcions tutelars, l'exercici de la tutela i la guarda administrativa; disposa una classificació dels centres d'Atenció a la infància; regula el procediment de l'acolliment familiar simple i de l'acolliment preadoptiu i, finalment, disposa el procediment per a l'adopció internacional. Es crea un Comitè d'atenció als acolliments familiars i a les adopcions i un Comitè tècnic d'avaluació. Recull el règim de recursos i reclamacions contra les resolucions dictades en la tramitació dels procediments.
- **Llei 10/1997**, de 3 de juliol, de la renda mínima d'inserció.
- **Decret 284/1996**, de 23 de juliol, de regulació del Sistema Català de Serveis Socials. (DOGC 2237, de 31.7.96). Actualitza les condicions funcionals i la tipologia dels serveis i establiments socials, i també les prestacions econòmiques.
- **Llei orgànica 1/1996**, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor, de modificació parcial del Codi civil i de la Llei d'enjudiciament civil. (BOE 15, de 17.1.96) * Constitueix un marc jurídic ampli de protecció dels menors. Considera el menor d'edat com un subjecte actiu, participatiu i creatiu, amb unes necessitats i uns drets que se li han de garantir.
- **Decret 337/1995**, de 28 de desembre, sobre l'acreditació i el funcionament de les institucions col·laboradores d'integració familiar i de les entitats col·laboradores d'adopció internacional. (DOGC 2153, de 12.1.96). S'estableixen els criteris d'acreditació de les entitats col·laboradores d'adopció internacional que tenen com a finalitat la integració dels infants i adolescents en una persona o família
- **Llei 8/1995**, de 27 de juliol, d'atenció i de protecció dels infants i els adolescents i de modificació de la Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció. (DOGC 2083, de 20.8.95). Conté un marc indispensable per a exercir les polítiques a l'entorn de l'infant i de l'adolescent i possibilitar l'actuació de l'Administració pública per tal de garantir el respecte de llurs drets. L'objectiu és millorar la protecció efectiva dels infants i adolescents en situació de desemparament.

- **Resolució de 26 de gener de 1995.** Acord de 28 de setembre de 1994, del Govern de la Generalitat de Catalunya, d'aprovació del Pla de coordinació de mesures interdepartamentals adreçades als joves tutelats per l'Administració de la Generalitat en arribar a la majoria d'edat. (DOGC 2010, de 10.2.95). El Pla inclou diferents mesures que tenen en compte tres eixos fonamentals: l'àmbit en què s'inclou la mesura (habitatge, treball, formació, etc.); l'objectiu fonamental de la mesura i, finalment, la unitat o l'organisme que assumeix la responsabilitat primera de dur-la a terme.
- **Llei 37/1991**, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció. (DOGC 1542, de 17.1.92). Es regulen totes les qüestions relatives a la protecció del menor des que l'organisme competent el declara desemparat i li aplica una mesura protectora.
- **Decret 338/1986**, de 18 de novembre, de regulació de l'atenció a la Infància i l'Adolescència en alt risc. (DOGC 780, de 19.12.86). Es creen els equips d'atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA) com a serveis especialitzats. Es concreten les funcions dels Serveis d'Atenció Primària en l'àrea de la Infància i l'Adolescència.
- **Constitució Espanyola**, de 27 de desembre de 1978.

2.2 MARC INSTITUCIONAL

Les entitats federades reben l'encàrrec de gestionar els pisos d'autonomia de les administracions de les Comunitats Autònomes corresponents, mitjançant la normativa legal existent que regula aquests recursos.

En el context del pis d'autonomia que es desenvolupa en aquesta proposta, val la pena considerar algunes qüestions.

- En el pis conviuran un total de 4 joves.
- D'edats compreses entre els 18 i els 21 anys, i excepcionalment de 16 i 17 anys. Com més endavant s'explica (veure punt 3. Població atesa), les motius pels quals, es seleccionen joves menors d'edat, seran únicament tècnics, i mai de caràcter funcional.
- L'equip educatiu base estarà conformat per un/a coordinador/a i un/a educador/a. El/la primer/a amb una dedicació de 10 hores setmanals i el/la segon/a, de 15.
- Es treballarà també amb una xarxa de servies de suport conformada per diferents professionals de l'àmbit social (psicòleg/a, insertor/a laboral...), i amb altres professionals, segons necessitats prèviament definides.

Dit això, la selecció dels joves per als pisos d'autonomia ve determinada per l'adequació a uns requisits d'entrada prèviament definits, així com l'ajust a un nivell d'autonomia específic que permeti al/la jove la seva autogestió i convivència en el pis d'autonomia.

Com més endavant es veurà (veure punt 4. Proposta metodològica), els i les joves que accedeixen al pis d'autonomia ho fan amb l'objectiu de portar a terme un procés d'entrenament de l'autonomia mitjançant el desenvolupament de competències que afavoreixen la seva situació d'emancipació futura.

Per tot això, les entitats necessitaran definir, mitjançant un instrument per a l'avaluació i anàlisi:

- El nivell d'autonomia inicial que es requereix perquè, efectivament, el la/jove pugui conviure en el pis d'autonomia des de la autogestió i portant a terme el procés de desenvolupament de competències per a l'emancipació.
- Això requereix d'establir els elements de competència de cadascuna de les àrees de desenvolupament i competències per a l'emancipació com

indicadors d'avaluació, que facilitin la identificació del nivell d'autonomia inicial de cada jove.

Per la qual cosa, dintre del nivell d'autonomia inicial, s'estableixen 3 franges d'autonomia:

- **Adequació alta:** quan el/la jove té un nivell d'autonomia entre el 50-60%. En aquest cas, l'acompanyament educatiu es realitzarà amb una intensitat ajustada a aquest nivell d'autonomia, que es considera òptim per a la autogestió del propi procés.
- **Adequació mitja-baixa:** quan el/la jove té un nivell d'autonomia just per sota del 50-60%. Es considera que l'acompanyament educatiu haurà d'intensificar-se en la mesura que algunes de les competències haurien de reforçar-se especialment i a un ritme més ràpid.
- **Adequació baixa:** quan algun/a dels o les joves tenen un nivell d'autonomia al voltant del 40%. El tipus d'acompanyament requereix de més intensitat que en el cas anterior. Això és, d'una major presència de l'equip educatiu per augmentar el ritme d'adquisició d'autonomia des del reforç de les àrees i competències que presenten un nivell més baix.

Conseqüentment, la proposta inicial de dedicació de l'equip base haurà d'incrementar-se en funció del nivell d'autonomia inicial dels o les joves que accedeixen al pis d'autonomia. S'entén doncs, que la jornada de 15 hores setmanals de l'educador/a i de 10 hores setmanals del coordinador/a, haurà d'incrementar-se proporcionalment al nombre de joves que requereixin d'un major acompanyament educatiu i al nivell d'adequació inicial del que aquests/as parteixin.

A part de les consideracions tècniques exposades, ha de considerar-se el marc regulador administratiu en cada àmbit de competència. A manera d'exemple, el de Catalunya:

*Subvencions a les entitats de serveis socials per a programes i actuacions d'atenció a la infància i l'adolescència (Secretària d'Infància i Adolescència) En concret l'apartat especificat en la lletra J:

J . Programes i actuacions dirigides a entitats col·laboradores amb el Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats i en Risc Social.

J.1) Servei d'habitatge i serveis d'acompanyament en habitatge per a joves, suport educatiu, psicològic, jurídic i/o sòcio laboral

J.2) Serveis dirigits als joves de 16 a 21 anys en situació de risc social que estan fora del sistema de formació reglada i professionalizadora i que els proporcionarà un espai que possibilitarà el desenvolupament competencial necessari per a l'accés a aquests sistemes formatius.

Subvenció articulada mitjançant l'ordre i la resolució corresponent. Com a exemple, les del 2009:

- **Ordre ASC/75/2009**, de 25 de febrer, pel qual s'aproven les bases que han de regir les convocatòries de subvencions del Departament d'Acció Social i Ciutadania per a les entitats.
- **Resolució ASC/552/2009**, de 27 de febrer, per la qual s'obre la convocatòria per a la concessió de subvencions del Departament d'Acció Social i Ciutadania per a entitats en el exercici 2009.

* 1r Conveni col·lectiu de treball de Catalunya d'acció social amb menors, famílies i altres en situació de risc, per als anys 2008-2009 (codi 7902575). Resolució TRE/1438/2008, de 19/5/2008 publicada al DOG 5133.

2.3 MARC EDUCATIU

L'educació social és un conjunt de pràctiques educacionals que poden realitzar-se en diferents institucions i que s'orienta a la promoció cultural (amb efectes socials) dels subjectes a partir dels drets i deures que aquests tenen. És a dir, l'educació social entesa com el procés de transmissió i adquisició dels recursos culturals que possibiliten la incorporació de les persones a l'actualitat de la seva època.

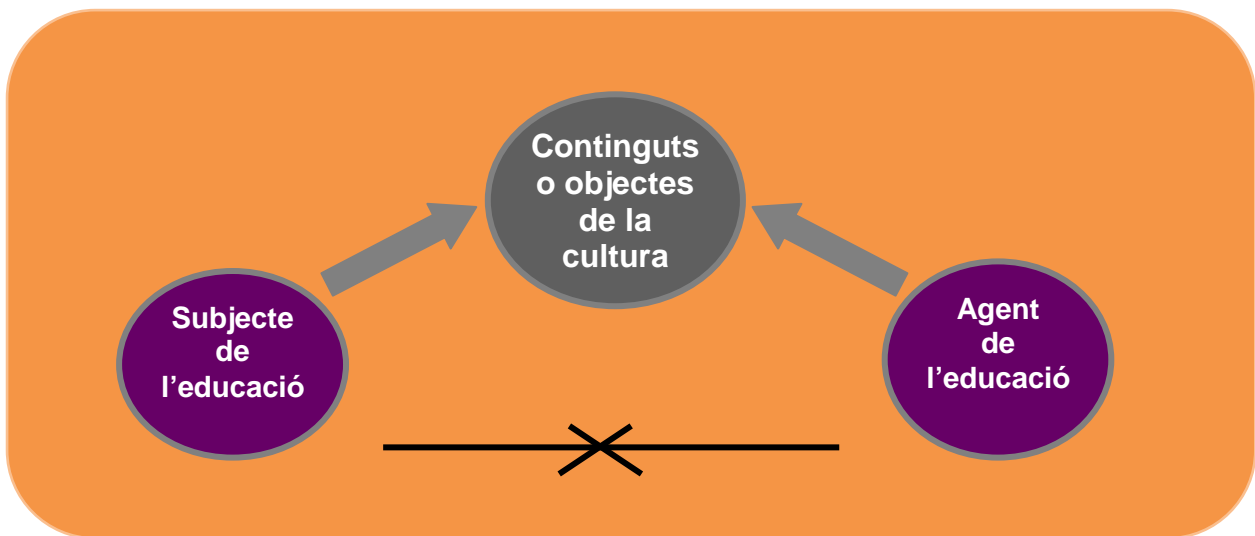
Aquesta entrada obliga a fer algunes consideracions:

Alhora de parlar de cultura ens referim al sentit antropològic de la paraula: Conjunt de tradicions (literàries, històriques, socials i científiques) i de formes de vida (materials i espirituals) d'un poble, d'una societat o de tota la humanitat.

- De fet, etimològicament educar té dos sentits: educare (criar, alimentar) i ex-ducere (treure, dur de dintre cap a fora). Els dos sentits estan estretament relacionats amb la mecànica educativa basada en dos processos: transmissió i adquisició:
 - **Educare o transmissió:** actes que consisteixen a provocar o mobilitzar l'interès del subjecte i a ensenyar, a passar béns culturals, proposant la seva apropiació i el seu ús. Ex-ducere
 - **Ex-ducere o adquisició:** actes que obliguen a col·locar-se en el lloc del subjecte. És l'exercici de particularitzar la transmissió de la cultura a la realitat subjectiva de cada jove.
- L'educació ha de concebre's des d'una òptica constructivista, a partir de la qual no existeix el no-saber. Transmetre i adquirir els continguts de la cultura va més enllà de posar al subjecte en l'actitud passiva d'assimilar coneixements. El saber (coneixements, valors i actituds) es construeix de forma operativa: buscant recursos del que ja se sap per a establir ponts amb el que està arribant. Aquesta és la veritable missió educativa, capacitar al/la jove perquè trobi els recursos i els posi en joc de forma eficaç en nous continguts culturals.
- S'ha de distingir entre educació i aprenentatge:
 - **Aprenentatge:** alguna cosa del patrimoni dels continguts culturals que s'adquireix. Suposa un temps fitat, i, d'alguna forma, previsible: dóna lloc a l'avaluació.

- o **Educació:** efectes subjectius, particulars a cada subjecte de l'educació. No són previsibles. No són, per tant, avaluables: és impossible calcular què, com i/o quan serà. I, atès que tot el que succeeix és incert, obre a altres temps. L'educació fa aquí referència a les marques que la cultura provoca en cada subjecte en particular i a com cada subjecte es posiciona davant la cultura.

En la lògica de l'exposat fins al moment, es pren l'opció que presenta la mediació com la funció clau de l'educació en qualsevol dels contextos en els quals es doni. La idea pot resultar més clara si es fa referència a la relació **ternària** amb la qual Herbart representa gràficament la relació educativa:

De l'aportació de *Herbart* es pot extreure que l'acció educativa té com missió intervenir entre el subjecte de l'educació i els continguts culturals amb l'objectiu que el primer trobi i consolidi un lloc en el context que l'envolta mitjançant l'adquisició, la significació, la transferència, l'experimentació, etc. dels continguts culturals en els diferents àmbits. L'agent de l'educació és responsable d'afavorir la mediació mitjançant la transmissió del patrimoni cultural.

Així, la relació personal i directa entre el subjecte i l'agent no és el sentit últim de l'acció educativa, ja que li atorga a l'agent el paper de capitalitzar els continguts culturals i traspasar-los al subjecte. La funció clau de l'agent de l'educació és promoure en el subjecte elements perquè aprengui a adquirir els continguts culturals necessaris i no "donar-se'ls".

Dit això, cap la necessitat de presentar quins són els elements que participen en l'educació social, encara que abans s'haurien d'esmentar les condicions mínimes que han de donar-se perquè l'educació pugui esdevenir treball:

- Disposar de recursos materials per part de les institucions implicades
- Definir un clima cultural institucional (interès i motivació cap a l'educació; model d'acció)
- Respectar la intimitat del subjecte
- Prioritzar els temps del subjecte
- Evitar el càstig i la coacció
- Establir les normes mínimes imprescindibles
- Donar lloc i crèdit a la paraula del o la jove

Ara sí, els elements:

- Agent de l'educació social
- Subjecte de l'educació
- Continguts i metodologia de l'acció educativa
- Marcs institucionals de l'acció social educativa

L'agent de l'educació:

La seva funció consisteix a treballar amb persones en situació de vulnerabilitat social, per a possibilitar que aquestes construeixin suports socials i culturals. Obrir als subjectes possibilitats d'accés a nous espais socials i culturals, promovent la connexió a xarxes de la societat en la qual viu.

La dimensió de la responsabilitat que recau sobre l'agent social fa evident pensar en un treball multidisciplinari i compartit entre diferents professionals. Es podria parlar d'una agència de l'educació per a allunyar la idea que un/a sol/a professional ha de realitzar tot el treball.

Un treball, a més, que es porta a terme en un marc institucional, amb un ordre i unes normes concretes que contextualitzen i emmarquen la tasca de l'agent de l'educació.

El subjecte de l'educació social:

Ha de tenir disposició a adquirir els continguts culturals que la societat li exigeix, en un moment concret, per a integrar-se (accedir, mantenir-se, circular) a la vida social considerada normalitzada. És a dir, la missió del subjecte de l'educació és situar-se en un lloc que la societat li ofereix, un espai des del qual poder saber sobre la complexitat del món.

El subjecte ha de ser considerat responsable per a l'adquisició dels continguts; aquesta atribució per part de l'agent és imprescindible.

Els continguts de l'acció:

Es tracta de l'oferta cultural que li arriba al subjecte. El què s'ha de transmetre i el per a què. Definir uns continguts bàsics pretén possibilitar oportunitats als subjectes, en cap cas la importància recau en els continguts en si mateixos.

Existeixen diferents formes d'estructurar o distribuir els continguts de l'acció. A manera d'exemple: per àrees o per competències.

A continuació es presenten dues possibles formes (per àrees i per competències) de distribuir els continguts de tipus cognitiu-intel·lectual que s'inscriuen en el sistema educatiu. Continguts que haurien de, per tant, haver adquirit els joves fins als 16 anys.

PER ÀREES:

- Àrea del llenguatge i la comunicació
- Àrea social i de l'entorn
- Àrea de l'art i cultura
- Àrea de tecnologia
- Àrea de joc i esport

PER COMPETÈNCIES (Bàsiques instrumentals):

- Cultural - artística
- Aprendre a aprendre
- Coneixement i interacció amb el món físic
- Comunicació lingüística
- Matemàtica
- Tractament de la informació i competència digital
- Social i ciutadania
- Autonomia i iniciativa personal (*aspectes relacionals i d'actitud*)

La transmissió del capital cultural permet al subjecte fer les pròpies combinatòries, dissenyar els propis recorreguts, buscar i generar els seus ancoratges socials, culturals, econòmics, etc.

La metodologia de la transmissió

Fomentar l'aprenentatge (tangible) perquè en el subjecte es produeixin efectes educatius (intangibles). El procés d'adquisició és particular, i això no significa que l'educació s'hagi de practicar individualment, de forma aïllada. Ara bé, el grup serà considerat com un element potenciador de les aportacions individuals, i en la transmissió dels continguts, s'haurà de respectar la forma i el temps de cada jove. Fer un grup és complicat, no es resol només per la via pràctica.

Marc institucionals de l'educació social

Quadres normatius, ordre determinat. Les institucions responen a pactes socials que es concentren per a canalitzar les representacions o imatges socials en un moment concret. Canvien en funció dels pactes que es van definint entre l'Estat, els agents socials, les institucions, els grups de pressió, les representacions polítiques, etc. per als diferents segments de població.

Sota aquest marc educatiu, en el punt 4 de la proposta es desenvolupen i concreten les línies metodològiques per a la pràctica educativa.

3

Població atesa

Per a presentar la població atesa cal contextualitzar l'etapa vital en la qual aquesta es troba: l'adolescència.

Delimitar temporalment el període de l'adolescència és una tasca difícil ja que els diferents corrents psicològics i sociològics estableixen diferents períodes i fases per a aquesta delimitació. Encara així, sembla que es comparteixen alguns elements en la definició d'aquesta etapa:

- Es produeixen un creixement i importants canvis cognitius, biològics, físics i mentals.
- Està en construcció la pròpia identitat, alhora que es busca un lloc en la societat.
- Es defineix el sistema de valors.
- Es plantegen metes per al futur en la majoria de les àrees.
- S'adquireix seguretat en un mateix i autonomia psicològica respecte als pares.

Hi ha divergències, també, en l'ús del terme "etapa de trànsit" (entès com itinerari entre la infància i la vida adulta), ja que algunes veus expliquen que totes les etapes es constitueixen com un trànsit entre l'etapa anterior i la següent, alhora que atorgar aquesta etiqueta a l'adolescència pot menyscabar els processos de canvi que en ella es produeixen. La veritat és que s'està d'acord que aquests processos de canvi són claus per a afrontar la vida adulta ja que en la infància el subjecte encara no té clar cap a on es dirigeix ni quins són els codis que regeixen la següent fase.

A mode de conclusió, i per a buscar punts d'ancoratge, no està de menys apuntar que l'etimologia de la paraula adolescència, que procedeix del llatí *adolescere*, -créixer, desenvolupar-se o madurar-, s'adona de la principal característica d'aquesta etapa del cicle vital.

Si s'introdueix ara el terme "joventut" sembla que és considerat el primer recorregut de la vida adulta. Es podria dir que és el període de prova en el qual es posa en joc la gestió autònoma de la pròpia vida en tots els àmbits d'actuació. Però en aquests moments, hi ha una imatge difusa del que és l'adolescència i la joventut. Altra vegada, no se sap quan acaba una i comença l'altra, ni si s'està parlant de coses diferents.

L'explicació es troba en el fet que l'adolescència i la joventut són etapes del cicle vital dels individus definides a partir de construccions socials, atribucions que canvien segons el context. En aquest sentit, la nostra és una societat postmoderna occidental, de la qual es destaquen alguns aspectes:

- Un individualisme fonamentat a posar l'accent sobre la independència de pensament i acció de la persona enfront de les normes establertes i a la resta, perdent força tot el component col·lectiu.
- Un desencantament respecte a l'eufòria que la modernitat demostrava davant el progrés i les grans causes, considerades ara una utopia.
- Canvi en l'ordre econòmic capitalista que deixa enrere una economia de producció per a passar a una economia de consum. Tant és així, que a la societat actual se l'anomena "societat de consum" i està representada per un consum massiu de béns i serveis disponibles gràcies a la producció massiva dels mateixos. Aquesta dinàmica genera noves necessitats "bàsiques" amb la finalitat d'incrementar el consum, doncs és la columna vertebral dels sistemes econòmics (de producció i financers) actuals.
- Abandó de la moral tradicional i dels codis de comportament social corresponents, sense que necessàriament s'hagin generat nous models normatius de convivència (tenint en compte les necessitats afegides com la qual neix de la superposició de diferents models culturals, per posar un exemple).

En aquest marc, l'individu viu amb intensitat el present, i el passat i el futur són temps que passen a un segon pla en importància. Busca estímuls i respostes immediates perquè té la sensació de tenir a mà tot el que necessita. La persona basa la seva existència en el relativisme i la pluralitat d'opcions des d'una òptica subjectivista, per tant, els esforços acostumen a anar dirigits a la provisió pròpia. En general, hi ha una pèrdua de confiança en el poder públic i una acceptació de la idea que el món és injust i que qualsevol canvi per a millorar-lo és complicat.

En ocasions, es té la visió que l'adolescència és una etapa conflictiva que els nois i noies estan en permanent estat de rebel·lia, en contra sistemàtica de les aportacions de les persones adultes que actuen com referents, que no saben què volen, moguts per impulsos al marge de la reflexió. És una visió reduïda que emfatitza els aspectes negatius i no reconeix tots aquells altres aspectes que caracteritzen als/as adolescents a partir dels 16 anys. Edat que, segons alguns corrents, diferencia la primera adolescència (12-16) de la segona (16-19). I fan referència a tot el seu potencial que s'ha de tenir especialment consideració quan s'assessora.

Alguns són:

- Funcionament amb major independència i autonomia.
- Sentit d'identitat pròpia més clar i cohesionat.

- Capacitat d'examinar les experiències internes.
- Habilitat de pensar en les conseqüències de les seves idees.
- Opera el pensament abstracte, capacitat de formular hipòtesi i de raonament deductiu.
- Augment de la capacitat reflexiva, encara que els raonaments i arguments estan faltats de base teòrica.
- En la construcció de la identitat es posa en joc la presa de consciència.
- Entrenament en la presa de decisions, especialment en la resolució de problemes operatius i quotidians.
- Augment de la capacitat de posposar la gratificació o la satisfacció personal.
- Disminució dels conflictes provocats pels canvis sobtats de l'estat d'ànim. Augment de l'estabilitat emocional.
- Creixement de la seva preocupació pels altres/as. Creació de vincles d'amistat duradors.
- Manteniment de la importància del grup d'iguals, atorgant un lloc apropiat (no tan central i únic) entre tots els seus altres interessos.
- Els hàbits de treball es fan més definits.
- Augment de l'interès pel futur, especialment en l'elecció professional i l'aprovisionament econòmic (tenen més despeses i necessiten ingressos propis).
- Qüestionament sobre el paper que juga en la vida.
- Major capacitat per a establir les seves pròpies metes.
- Interès pel raonament moral (normes i valors socials i personals).
- Capacitat per a fer ús de la intuïció.
- Major èmfasi en la seva dignitat i amor propi.
- Les tradicions socials i culturals tornen a guanyar importància.

Per tant, aquest moment de desenvolupament intens, d'exploració, d'expansió, de construcció de la identitat, etc. es dona en una societat que la llibertat individual és el valor absolut sobre altres considerats ja tradicionals com l'esforç, la responsabilitat individual, la responsabilitat social (respecte als valors compartits i d'interès col·lectiu). L'individu és independent respecte a les seves decisions, una quota de llibertat que inclou fer-se responsable de les conseqüències, fet que en el cas de la persona jove és complex perquè li falta bagatge i perquè té falta d'un marc de referència clar. En aquest sentit, han caigut els vincles socials establerts i estables (una parella, una família, etc. per a tota la vida), i d'una banda això aporta major llibertat a l'individu però per una altra ho deixa desproveït d'un teixit sòlid que li proporcionava un sentiment de seguretat i pertinença. En general, costa reconèixer si s'està actuant com cal. En particular, a l'adolescent aquesta situació li provoca una gran desorientació.

Per tot el que s'ha dit, i en el marc del pis d'autonomia des del treball educatiu amb joves, el la/professional haurà de tenir en compte:

- No només el propi subjecte de l'educació: el moment vital en el qual es troba, la seva trajectòria personal i familiar anterior i els seus objectius de futur.
- Sinó també el context: el funcionament imperant en la societat en la qual haurà d'establir-se com subjecte emancipat.

Així doncs, que el/la jove s'incorpori en la societat amb responsabilitat i autonomia depèn, com es veurà més endavant, de múltiples factors.

Tornant al/la jove adolescent que s'atendrà en els pisos d'autonomia cap recordar que:

- Es mouen en un context poc definit.
- Normalment han realitzat un recorregut com menors en situació de risc que els ha dut a estar tutelats per l'Administració.
- Es troben en una situació de vulnerabilitat social.
- Molts d'ells/as han sofert maltractaments físics i/o psíquics.
- La majoria presenta una manca de referents adults fora de l'àmbit professional que els atén.
- Tenen un grau de resiliència important.

- I alguns d'ells es troben a més, en altres situacions concretes: procés d'immigració, falta de recursos econòmics que ajudin a la seva emancipació, discapacitat psíquica o física...

Ara bé, com s'ha exposat anteriorment, entendre l'etapa adolescent com un període principalment conflictiu, aporta una visió esbiaixada que emfatitza els aspectes negatius i omet aspectes com el desenvolupament, el creixement, les oportunitats... En aquesta línia, cap recordar doncs, que els/es joves adolescents que s'atenen en els pisos d'autonomia, encara que tinguin dificultats afegides, disposen de molts elements que possibiliten el desenvolupament, doncs estan en l'etapa de màxim creixement.

Per a acabar, i com es veurà en el següent punt, els/as joves que accedeixen al pis d'autonomia ho fan amb l'objectiu de desenvolupar competències per a la seva futura emancipació. Per a això, existeixen alguns requisits mínims de partida per a l'accés al pis que haurien de tenir-se en compte:

- Tenir entre 18 i 21 anys (d'acord a la proposta que es presenta, el temps mig d'estada en el pis d'autonomia és d'uns 2 anys aproximadament). Excepcionalment, poden accedir al pis d'autonomia joves de 16 i 17 anys. Sobre l'entrada tenint en compte l'edat dels/as joves, cal realitzar una puntualització:

El criteri que marcarà l'entrada excepcional d'un/a jove menor d'edat al pis d'autonomia, serà sempre de caràcter tècnic, mai funcional (per exemple, que no es disposi de places en centres i institucions per a menors, que el/la jove compleixi aviat els 18 anys...). Quan es parla de criteris tècnics s'entén que l'entrada es realitzarà perquè el/la jove, encara sent menor d'edat, té el nivell d'autonomia requerit. De la mateixa forma que un/a jove major d'edat pot no accedir al pis per no tenir el nivell d'autonomia ajustat. Així doncs, l'accés excepcional d'un/a jove menor al pis d'autonomia es justificarà sempre des de l'adequació del nivell inicial d'autonomia d'aquest/a al nivell requerit d'entrada definit per cada entitat.

Dit això, també haurien de tenir-se en compte els requisits i qüestions legals específiques per als joves majors i menors d'edat que es requereixin per a formalitzar la situació d'emancipació.

- Haver estat tutelats per l'Administració.
- Haver arribat a un estat de maduresa i autonomia personal que els permeti la seva autogestió i la convivència en un pis d'autonomia:
- Estar preparat/a per a una primera anàlisi del seu nivell d'autonomia, que requereix d'uns mínims per a poder afrontar el procés.

- Comprometre's amb el procés de desenvolupament de competències per a la seva futura emancipació, de forma pro activa. Això comporta estar disposats a portar a terme un procés d'entrenament de l'autonomia per a l'emancipació.
- Comptar amb uns recursos econòmics suficients per a plantar cara al seu sosteniment.
- Accedir de forma voluntària i establir un pacte amb l'Administració i l'Entitat que gestiona el pis en relació al Reglament de Règim Intern (RRI).

- 4.1 CONCEPTES TÈCNICS**
Autonomia i emancipació
- 4.2 FACTORS QUE INCIDEIXEN EN L'EMANCIPACIÓ**
Definició dels factors
Descriptors per els factors competencials
- 4.3 EL PROJECTE D'EMANCIPACIÓ**
Contingut del projecte d'emancipació
Les fases del projecte en el pis d'autonomia
- 4.4 ACOMPANYAMENT EDUCATIU**
L'acció tutorial

4.1 CONCEPTES TÈCNICS: Autonomia i emancipació

Els/es joves que accedeixen a un pis d'autonomia, ho fan amb un objectiu principal: **el de portar a terme un procés d'entrenament de l'autonomia mitjançant el desenvolupament de competències que afavoriran la seva situació d'emancipació futura.**

Abans de desenvolupar la proposta metodològica, és obligat fer un punt i a part per a presentar alguns conceptes tècnics implícits en aquest objectiu.

L'objectiu final d'aquest procés és **l'emancipació dels/es joves**, el que significa que han de disposar dels coneixements, habilitats, capacitats, actituds... que els permetin mobilitzar les estratègies més adequades per a afrontar situacions pròpies de la vida en la societat actual (situacions de diferent complexitat en un ampli espectre d'àmbits i contextos). Una mobilització i autogestió de recursos que ha de portar-se a terme des de l'autonomia i la responsabilitat.

Dit això, es pot entendre que l'emancipació és una conseqüència de l'adquisició i entrenament de l'autonomia i la responsabilitat, mitjançant la autogestió.

Plantejar aquests conceptes (autonomia, responsabilitat, autogestió i emancipació) en termes de definició no resulta en aquest cas especialment clarificador, ja que existeixen múltiples definicions amb un caràcter molt generalista. Encara així, convé fixar-se i apuntar algunes consideracions sobre quines s'entén, en el marc del pis, per emancipació i autonomia:

- **Autonomia:** Podria entendre's com la capacitat per a plantar cara als reptes de la vida adulta participant de les xarxes socials i col·laborant en l'establiment d'aquestes. Això suggereix algunes idees:
- L'autonomia no és un objectiu finalista del treball educatiu, sinó un principi regulador de tot el procés d'emancipació.
 - Un principi que entén l'autonomia no com generadora d'individualitats autosuficients, ni generadora de solitud i desvinculació, sinó com una autonomia vinculada.
 - Això és, una independència que sigui compatible amb profundes vinculacions afectives i ètiques. És a dir, la pròpia autonomia des del respecte a l'autonomia de les altres persones i la vinculació a elles.
 - Per tot això, i com més endavant es veurà, l'autonomia no es constituïx com una competència cognitiu-intel·lectual específica, sinó com una competència transversal implícita en tot el procés i en totes les àrees de desenvolupament personal. Com una fi en si mateixa.

- Per tot això, l'adquisició i entrenament de l'autonomia requereix d'una àmplia mobilització de recursos, a saber:
 - L'adquisició de la consciència i aplicació d'un conjunt de valors i actituds personals interrelacionades, com la responsabilitat, la perseverança, el coneixement d'un/a mateix/a, l'autoestima, la creativitat, l'autocrítica, el control emocional, la capacitat de triar, de calcular riscos i d'afrontar els problemes; així com la capacitat de demorar la necessitat de satisfacció immediata, d'aprendre dels errors i d'assumir riscos.
 - Per altra banda, remitent a la capacitat d'escollir amb criteri propi, d'imaginar i responsabilitzar-se de projectes portant a terme les accions necessàries per a desenvolupar les opcions i plans personals en el marc de projectes individuals o col·lectius. Això suposa poder transformar les idees en accions, proposant-se objectius, planificant i executant. Requereix, per tant, poder reelaborar els plantejaments previs o elaborar noves idees, buscar solucions i dur-les a la pràctica, avaluar, extreure conclusions i valorar possibilitats de millora.
 - Exigeix, per tot això, tenir una visió estratègica dels reptes i oportunitats que ajudi a identificar i complir els objectius i a mantenir la motivació per a aconseguir l'èxit.
 - A més, comporta una actitud positiva cap al canvi i la innovació que pressuposa flexibilitat de plantejaments, podent comprendre aquests canvis com oportunitats, adaptant-se a ells críticament i constructivament, afrontant els problemes i trobant solucions en cadascun dels projectes vitals que s'emprenquin.
 - Com s'ha dit anteriorment, en la mesura que l'autonomia involucra altres persones, obliga a disposar d'habilitats socials per a relacionar-se, cooperar, liderar i treballar en equip.
- **Emancipació:** s'entén com el procés d'adquisició de graus d'autonomia que dura tota la vida. Des del pis d'autonomia s'incideix en l'emancipació de joves adolescents. Això implica:
- Partir d'una perspectiva no adultocràtica. És a dir des d'una perspectiva en contraposició d'aquella que veu la joventut com una categoria que defineix una realitat en negatiu (es defineix socialment com una condició temporal caracteritzada pel que ja no s'és "nen" i el que encara no s'és "adult" tot i que quedin o s'hagin adquirit característiques de l'una i l'altra etapa).
 - És per aquest motiu que no es parla de transició sinó d'emancipació.

- Emancipació entesa com l'adquisició de la capacitat d'autodeterminació o decisió sobre l'evolució de la pròpia vida. És a dir, emancipar-se com ciutadà/a, significaria decidir plenament i amb autonomia i independència (per tant, assumint les conseqüències i responsabilitats d'aquesta decisió) la pròpia trajectòria vital.
- En aquest sentit la joventut és una etapa d'emancipació ciutadana, a través de la qual el la/jove adquireix els drets i deures de ciutadania. I en aquest sentit la joventut com categoria sociològica és una transició, però no cap a un model d'adult socialment determinat, sinó cap a una capacitat de decidir sobre els diferents aspectes que conformen la vida de l'individu i de la societat en la qual es troba immers. La joventut no es defineix per tant, en negatiu, com allò que no s'és, sinó en positiu, com allò que és, com una etapa plena de la vida: el procés pel qual l'individu s'afirma com a tal en el context social .
- Cal esmentar, a més, que els/es joves que s'atenen en els pisos d'autonomia realitzen una transició forçada pel context institucional, ja que el procés per a l'emancipació ciutadana han de realitzar-lo en un període de temps de dos anys aproximadament, quan la joventut, en la societat actual dilata cada vegada més aquest procés i en molts casos la plena emancipació no es duu a terme fins a una edat molt tardana.

4.2 FACTORS QUE INCIDEIXEN EN L'EMANCIPACIÓ

4.2.1. Definició dels factors

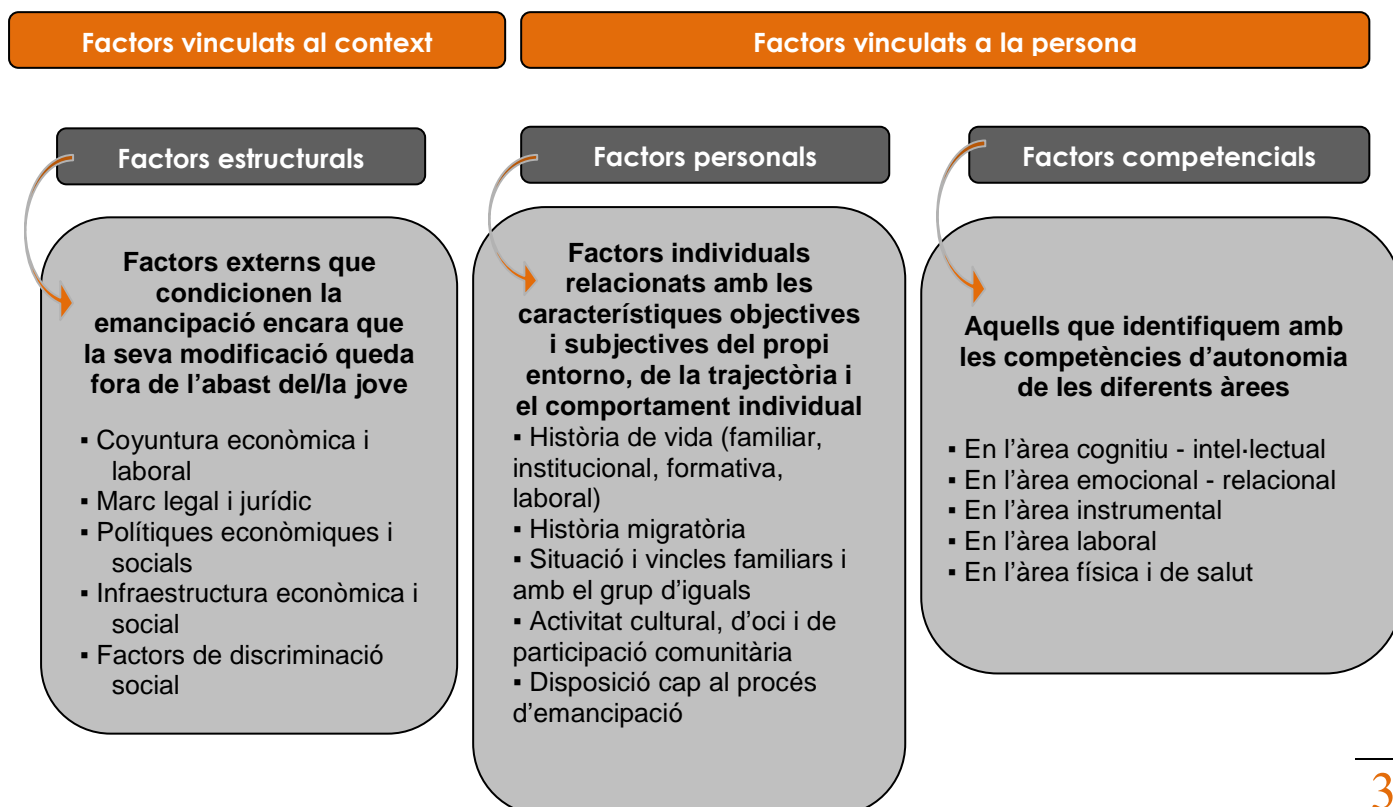
Com s'esmentava en el punt anterior, en el marc del pis d'autonomia, l'emancipació és la conseqüència del procés de desenvolupament d'autonomia des de la responsabilitat i la autogestió.

Pel que pot entendre's **l'emancipació com l'indicador de posició del/la jove en un moment concret respecte a les diferents àrees i competències per al desenvolupament d'autonomia.**

Per la qual cosa, existeixen dos aspectes principals que caracteritzen la idea d'emancipació:

- És dinàmica: evoluciona al llarg de la vida de la persona, i per tant pot millorar mitjançant un pla d'acció.
- És multifactorial: el que defineix la situació d'emancipació d'una persona té un caràcter complex perquè depèn de molts factors de tipus econòmic, subjectiu, cultural i biogràfic. L'emancipació resultarà de la interacció de tots aquests factors a cada moment.

Vinculat a aquesta última característica, es parteix d'un conjunt de factors que operen en la situació d'emancipació de les persones, en aquest cas dels/la joves que s'atenen en els pisos d'autonomia:

¹ Així, l'emancipació no és exclusiva del/la jove, sinó que va més enllà del que aquest/a vulgui i pugui a títol personal, doncs el context té una incidència en aquesta situació i pot presentar tant oportunitats com obstacles per a l'emancipació. Vegem-lo de forma més àmplia.

⇒ **VINCULATS AL CONTEXT: FACTORS ESTRUCTURALS**

La situació i el context que es troba el la/jove són part determinant de la seva emancipació. Les variables de tipus polític, econòmic i social conformen les oportunitats objectives d'emancipació, doncs:

- Incideixen en les dinàmiques de creació d'ocupació, d'accés a l'habitatge, a recursos socials, culturals, d'oci, sanitari, formatiu, ocupacional.
- Influeixen en la definició de lleis i normes civils, laborals, mercantils... i en l'accés als drets i deures socials.
- Determinen les polítiques de caràcter social i econòmic que es portaran a terme en qualsevol àmbit (laboral, familiar, formatiu, sanitari...).
- Indiquen les prestacions, serveis o recursos que la societat crea per a regular el mercat de treball, l'accés a l'habitatge, els drets de ciutadania, el sistema sanitari, el sistema educatiu, etc.
- Indiquen els efectes de discriminació que faciliten o dificulten l'emancipació.

Encara que els factors estructurals poden tenir una influència significativa en l'emancipació, el la/jove no pot, per si solament/a, modificar-los. És tasca de les institucions, generar estratègies que poden influir en la seva modificació. Tanmateix, és important contemplar-los dintre de l'emancipació per a evidenciar el caràcter multifactorial d'aquesta. El la/jove ha de ser conscient consciència d'aquests elements externs i del seu impacte en la pròpia emancipació, doncs és un pas significatiu en el procés de modificació i millora de l'autonomia per a l'emancipació.

Els factors estructurals vinculats al context que haurien de tenir-se en compte i que el la/jove haurà de conèixer, perquè prengui consciència de l'impacta que aquests elements externs tenen sobre la seva emancipació, són:

- ⇒ **Conjuntura econòmica i laboral:** conjuntura macro i microeconòmica. La globalització econòmica influeix cada vegada més les economies

² Per consultar i ampliar informació sobre factors veure :

- Claus Tutorial. Guia per a l'acompanyament i el suport tutorial (2008) Rubio, F.; Palacín, I.; Colomer, M.; Cruells, E.
- Una proposta d'orientació laboral per a joves (2009) Colomer, M.; Fló, A.
- Guía Metodológica de Intermediación Laboral con Empresas (2008) Colomer, M.

nacionals i locals, i marca les regles per a les condicions polítiques, comercials i financeres que condicionaran la quantitat i qualitat de l'ocupació, l'accés a l'habitatge, els recursos i serveis socials, etc. (a manera d'exemple, la conjuntura econòmica i laboral determina i condiona: el tipus d'ocupació i les condicions laborals, el tipus d'habitatge i les condicions d'accés, el ventall de recursos i prestacions...)

- ⇒ **Marc legal i jurídic:** lleis i jurisprudència. Tota societat es regeix per un marc normatiu de caràcter legal i jurídic que garanteix drets i deures al conjunt de la població (a manera d'exemple, el marc legal i jurídic reglamenta i regula: les qüestions d'estrangeria, el mercat laboral, l'habitatge, les qüestions d'igualtat de gènere, etc.). En l'apartat 2 (marc de referència), s'aprofundeix en el marc administratiu legal i jurídic dels pisos d'autonomia.
- ⇒ **Polítiques econòmiques i socials:** conjunt de polítiques públiques de caràcter econòmic i social. Les diferents administracions competents fan una funció reguladora del mercat laboral, l'habitatge, la sanitat, l'educació... Les polítiques que es portin a terme poden facilitar o dificultar l'accés a aquests àmbits i recursos (a manera d'exemple, es poden generar: polítiques actives i passives d'ocupació, polítiques d'accés a l'habitatge protegit, polítiques específiques per a col·lectius concrets, etc.).
- ⇒ **Infraestructura econòmica i social:** recursos i serveis de suport social que la població té al seu abast en el context immediat (a manera d'exemple, la infraestructura econòmica i social posarà a l'abast de la població: xarxes de formació, serveis d'ocupació, equipaments socials, prestacions socials, etc.).
- ⇒ **Factors de discriminació social:** factors que impossibiliten l'accés a polítiques, infraestructures, lleis... en igualtat de condicions. Es pot generar discriminació per edat, gènere, ètnia, situació legal, origen, creences religioses, discapacitat física i/o psíquica... (a manera d'exemple, els factors de discriminació poden generar: dificultats per a accedir en igualtat de condicions a un treball, a un habitatge, a un recurs, a una prestació...), accés a l'habitatge, els recursos i serveis socials, etc. (a manera d'exemple, la conjuntura econòmica i laboral determina i condiona: el tipus d'ocupació i les condicions laborals, el tipus d'habitatge i les condicions d'accés, el ventall de recursos i prestacions...)

→ VINCULATS A LA PERSONA: FACTORS PERSONALS I COMPETENCIALS

→ FACTORS PERSONALS:

Els factors personals afavoreixen o dificulten l'emancipació. Quan es parla de modificar alguns factors personals s'està tractant de qüestions que formen part de la vida privada de les persones. Una part important està vinculada a la història del/la jove (del passat més llunyà al més immediat) i es reflecteix en:

- La trajectòria familiar.
- La trajectòria institucional.
- La trajectòria formativa.
- La trajectòria laboral.
- La trajectòria migratòria.

Altra part inclou aspectes de la seva vida actual i la disposició cap al procés de desenvolupament d'autonomia i d'emancipació, és a dir, qüestions com:

- Vincles actuals (familiars, amb el grup d'iguals...).
- Activitats que realitza de caràcter cultural, lúdic, comunitàries, etc.
- Motivació cap al procés, interessos, expectatives.

Aquests factors, que condicionen significativament la situació d'emancipació, únicament són susceptibles de ser modificats pel/la jove, a través del desenvolupament competencial que s'activi a voluntat seva. Els factors personals (la seva trajectòria i els aspectes actuals de la seva vida personal) afavoreixen o dificulten l'emancipació, però només es modificaran com a conseqüència del desenvolupament de competències per a l'emancipació. El que significa que el treball educatiu no va dirigit a la modificació d'aspectes personals del jove, sinó al desenvolupament competencial. Encara així, han d'incloure's en el procés d'anàlisi de la situació d'autonomia amb l'objectiu d'ajudar al/la jove a evidenciar els condicionaments de les seves dificultats per a l'emancipació, així com les oportunitats.

Tal com s'ha apuntat, els factors personals que haurien de tenir-se en compte i que el la/jove haurà de conèixer, perquè prengui consciència de l'impacta que tenen sobre la seva emancipació, són:

- ⇒ **Història de vida (familiar, institucional, formativa, laboral):** Trajectòria familiar, institucional, formativa i laboral del/la jove fins al moment. Es tracta de recuperar els moments o aspectes més significatius del recorregut del/la jove en aquests àmbits, des de l'anàlisi de l'impacta que tenen en el moment actual per a la situació d'emancipació (a manera d'exemple, es tracta de recuperar i analitzar: el currículum formatiu, el currículum laboral, les relacions familiars i la relació institucional).
- ⇒ **Història migratòria:** Trajectòria migratòria que han portat a terme els/as joves immigrants. Mitjançant la recuperació del recorregut i els aspectes més significatius del procés migratori del/la jove d'altre país d'origen, amb la

mateixa idea: la d'analitzar l'impacta en relació a la situació d'emancipació (a manera d'exemple: moment i motius de la migració, relació amb la família en el país d'origen, possibles vincles familiars en el país d'acollida, trajectòria fins a l'entrada en la institució, etc.).

- ⇒ **Situació i vincles familiars i amb el grup d'iguals:** Relacions i vincles actuals. Es tracta d'analitzar la situació actual amb la família i altres vincles o relacions amb el grup d'iguals (a manera d'exemple: si existeix relació o vincle amb la família, com es viu i accepta la situació familiar, quins rols s'han establert, si existeixen responsabilitats familiars, si el/la jove està integrat i s'identifica amb un grup d'iguals, quin rol ocupa, què li aporta el grup, quin tipus de relació s'ha establert, com influeix aquesta en la seva vida actual...).
- ⇒ **Activitat cultural, d'oci i de participació comunitària:** Activitat en el temps lliure. Analitzant l'ús que el/la jove fa del seu temps lliure, de conèixer els seus interessos, les seves motivacions en relació a aspectes culturals, d'oci, d'implicació en la comunitat més pròxima (a manera d'exemple: els seus entreteniments i aficions, els seus interessos i activitats culturals, esportives, la seva implicació en activitats de participació comunitària, social, etc.).
- ⇒ **Disposició cap al procés d'emancipació:** disposició cap al procés d'adquisició d'autonomia per a l'emancipació. Es tracta d'analitzar les implicacions que té el procés, la fi i la conseqüència, i com el/la jove se situa davant aquest procés (a manera d'exemple: quina predisposició i disposició té cap a un procés de treball que requereix d'un entrenament de l'autonomia -quines expectatives i necessitats té- , i quina disposició té cap a l'emancipació futura - quines expectatives, quin valor li dóna, quins són els seus interessos, motivacions i necessitats -).

→ FACTORS COMPETENCIALS:

Els competencials són els factors clau per al desenvolupament i millora de l'autonomia i, en conseqüència, els quals faciliten la situació d'emancipació.

Arribar a una situació d'emancipació requereix, per tant, l'adquisició de competències que comporten el desenvolupament d'autonomia en cadascuna de les àrees que es constitueixen com claus per a una emancipació integral.

Ja que són els factors sobre els quals es treballarà en el procés de desenvolupament d'autonomia per a l'emancipació, és a dir, els quals el/la jove desenvoluparà durant la seva estada en el pis d'autonomia, amb l'acompanyament dels/es professionals, requereixen d'un punt i a part.

En el següent apartat s'aporta una breu referència al model de competències, amb l'objectiu de contextualitzar-lo i presentar-lo, i es desenvolupen els descriptors per als factors competencials (les àrees i les competències).

4.2.2 . Descriptors per als factors competencials

Abans de desenvolupar els descriptors per als factors competencials, cal presentar breument el model de competències, ja que és el model sobre el qual se sustenta aquesta proposta metodològica.

Per a començar, és obligat preguntar-se què són les competències? Existeix un ampli ventall de definicions del concepte "competències". Algunes d'elles:

- *Spencer i Spencer (1993) consideren que és -una característica subjacent d'un individu, que està causalment relacionada amb un rendiment efectiu o superior en una situació o treball, definit en termes d'un criteri-.*
- *Rodríguez i Feliú (1996) les defineixen com -conjunts de coneixements, habilitats, disposicions i conductes que posseeix una persona, que li permeten la realització reeixida d'una activitat-.*
- *Ansorena Cao (1996) planteja -una habilitat o atribut personal de la conducta d'un subjecte, que pot definir-se com característica del seu comportament, i, sota el qual, el comportament orientat a la tasca pot classificar-se de forma lògica i fiable-.*
- *Woodruffe (1993) les planteja com -una dimensió de conductes obertes i manifestes, que permeten a una persona rendir eficientment-.*
- *Boyatzis (1993) assenyala que són -conjunts patrons de conducta, que la persona ha de dur a un càrrec per a rendir eficientment en les seves tasques i funcions-.*

Encara que les definicions són moltes, de l'anàlisi de les definicions presentades pot concloure's que les Competències:

- Són característiques permanents de la persona, integren un ampli ventall de recursos personals.
- Es posen de manifest quan s'executa una tasca o es realitza un treball, mitjançant la combinació específica del conjunt de recursos de diferent índole (coneixements, habilitats, destreses, comportaments, etc.)
- Estan relacionades amb l'execució reeixida en una activitat, sigui laboral o d'altra índole.

- Tenen una relació causal amb el rendiment, és a dir, no estan solament associades amb l'èxit, sinó que s'assumeix que realment ho causen.
- Poden ser generalitzables a més d'una activitat.

Dit això, el treball per competències és aplicable a diferents àmbits de la vida: el formatiu, el laboral... En la proposta que es presenta es proposa el desenvolupament de **competències per a l'emancipació**. Això és, les competències clau per a l'adquisició d'autonomia com element transversal en totes les àrees de desenvolupament personal, el contingut de les quals pretén generar oportunitats als subjectes.

Algunes reflexions referent a això:

- Les societats actuals demanen que els individus s'enfrontin a la complexitat de moltes àrees de les seves vides. I en un context, com s'ha comentat anteriorment, en el qual els/es joves es desenvoluparan sota els paràmetres de l'individualisme, del capitalisme de consum i sense uns models normatius de convivència clars després de l'abandó de la moral tradicional. Cal afegir, a més, que el món d'avui és un món globalitzat cada vegada més complex, divers i interconnectat. Per a conèixer i funcionar en aquest context es requereix la mobilització d'un ampli espectre de competències.
- Què impliquen aquestes demandes per a les competències clau que els/es joves necessiten adquirir? Definir aquestes competències pot millorar les eines per a avaluar fins a quin punt els/es joves estan preparats/es per als desafiaments de la vida adquirint els recursos culturals que possibilitin la seva incorporació a l'actualitat de l'època.
- Una consideració a tenir en compte, com s'ha dit, és que les competències són una mica més que coneixements i destreses, doncs involucren l'habilitat d'enfrontar demandes complexes, recolzant-se en i mobilitzant recursos psicosocials (incloent destreses i actituds) en un context en particular. Ja s'ha avançat, a més, que els individus necessiten un ampli rang de competències per a enfrontar els complexos desafiaments del món d'avui. Tenint això en compte, produir llistes molt llargues de tot el que poden necessitar els/as joves en diversos contextos en aquest moment de les seves vides, seria d'un valor pràctic molt limitat. Pel que se seleccionen, en aquesta proposta, les quals es consideren competències clau per a l'emancipació, tenint en compte que cadascuna haurà de:
 - ⇒ Contribuir a resultats valuosos (tant per als/es joves com per a la societat, mentre que formen part d'ella).

- ⇒ Ajudar als/as joves a enfrontar importants demandes en les diferents àrees de desenvolupament personal.
- ⇒ Ser rellevants per als/as joves i per a la societat.

“El desenvolupament sostenible i la cohesió social depenen críticament de les competències de tota la nostra població, amb competències que s'entén cobreixen el coneixement, les destreses, les actituds i els valors”²

A nivell més pràctic, aquest conjunt de competències de les quals s'ha parlat, haurien de posar-se en joc. És a dir, davant situacions de vida concretes, cada jove identificarà i escollirà - de forma conscient o inconscient- determinats recursos dels quals disposa i, combinant-los d'una manera pròpia, els farà actuar, amb l'objectiu d'aconseguir els resultats desitjats. Encara que no serà necessari mobilitzar tots recursos, sinó aquells que valori que li poden permetre respondre millor a una situació concreta. Des d'aquesta perspectiva cap destacar tres aspectes clau de les competències:

- Saber identificar i conèixer les competències que es tenen.
- Aprendre a reconèixer de forma ajustada quines són les característiques fonamentals i els requeriments concrets de l'entorn en el qual s'ha d'actuar.
- I saber seleccionar i combinar els recursos més adequats per a generar les estratègies de resposta més adequades.

Com últim apunt, abans de presentar les àrees de desenvolupament i competències per a l'emancipació i prenent com idea de partida que l'educació social ha de dotar al subjecte de recursos culturals propis perquè pugui accedir als requisits i beneficis de la seva època, es planteja una reflexió referent a això:

S'entén el treball educatiu com **aquell que tracta de mostrar el món** (ensenyar com és el món i no instruir en l'art de viure)³. En aquest sentit l'educació pot donar recursos per a entendre i moure's millor en el món; i en aquest context:

- S'aposta pel subjecte: aquest posa en joc el que se li ha transmès incorporant també els seus interessos, preferències i decisions de les quals serà responsable (ja que el subjecte es constituïx en subjecte de l'educació mentre que se li considera responsable dels efectes i conseqüències de les seves decisions).

³ Resum executiu preparat per l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE)

⁴ Ministeris d'Educació de la OCDE

⁵ Text de Hanna Arendt "La crisi de la educació"

→ Quins continguts conformen l'acció educadora és una de les qüestions que menys clara està en els camps de l'educació social, fins a tal punt que definir quins són les àrees referencials és una de les tasques pendents de l'educació social.

Tot i això, els/les educadors/es haurien de:

- Tenir una obertura a la novetat per poder transmetre lo “vell”.
- Contemplar que no tot es pot transmetre.
- I que, així mateix, el que es pot transmetre no és complet, sinó que llança a les noves generacions a les seves pròpies recerques i produccions. ^{6 4}

Dit això i des d'aquest marc de referència que convida a una reflexió en profunditat en relació a les àrees i continguts de l'acció educadora, es proposen unes àrees i competències per a estructurar els continguts de l'educació social. Aquesta proposta sorgeix d'un conjunt de consideracions:

- Les demandes de la societat i del context global, canviant i complex actual.
- Els valors comuns, entenent que el desenvolupament de competències ha de reconèixer tant el desenvolupament autònom dels/es joves com la seva interacció amb altres/as.
- La transversalidad de la competències, emfatitzant que aquestes han de portar beneficis en un ampli espectre de contextos, per això, han de ser aplicables a múltiples situacions de vida.
- L'acció reflexiva com eina perquè els/es joves arribin a un nivell de maduresa social que els permeti distanciar-se de les pressions socials, adoptar diferents perspectives, opinar independentment i prendre responsabilitat per les seves accions.

⁶ Nuñez, Violeta “Pedagogía Social: Cartas para navegar en el nuevo milenio” (1.999)

GRAELLA D'ÀREA I COMPETÈNCIES PER A L'EMANCIPACIÓ

ÀREA COGNITIU – INTEL·LECTUAL

COMPETÈNCIES

- Cultural i artística
- En comunicació lingüística
- Matemàtica
- En el coneixement i interacció amb el món físic
- Social i ciutadana
- Per aprendre a aprendre
- Tractament de la informació i competència digital
- Autonomia i iniciativa personal

ÀREA EMOCIONAL- RELACIONAL

COMPETÈNCIES

- Valorar les pròpies capacitats
- Situar-se en el context
- Convivència i treball en equip
- Relació interpersonal
- Comunicació relacional social
- Gestió de les emocions
- Resolució de conflictes

ÀREA INSTRUMENTAL

COMPETÈNCIES

- Gestió instrumental (habitatge, administrativa, legal, econòmica)
- Organització de la feina
- Gestió del temps
- Coneixement de la xarxa de recursos
- Mobilitat i coneixement de l'entorn proper
- Convivència

ÀREA LABORAL

COMPETÈNCIES

- De definició i execució del projecte professional
- D'accés a la feina
- De manteniment del lloc de treball
- Responsabilitat laboral

ÀREA DESENVOLUPAMENT FÍSIC I SALUT

COMPETÈNCIES

- Coneixement i gestió d'hàbits saludables
- Gestió de recursos sanitaris

ÀREA COGNITIU – INTEL·LECTUAL

Inclou des de habilitats cognitives fins habilitats relacionades amb aprenentatges formatius que tenen també una aplicació directa en la vida personal. Els continguts es centren en l'adquisició d'habilitats acadèmiques i extra-acadèmiques funcionals en termes de vida independent. Es correspon amb les competències pròpies de l'educació secundària obligatòria.

COMPETÈNCIES⁵

competència (etiqueta)	elements de competència
Cultural i artística	<ul style="list-style-type: none"> → Aprecia i valora l'art i les seves manifestacions artístiques. → Reflexiona i analitza críticament l'entorn artístic. → Utilitza recursos artístics per expressar-se i per a comunicar-se.
competència (etiqueta)	elements de competència
En comunicació lingüística	<ul style="list-style-type: none"> → Coneix i utilitza la comunicació lingüística com eina per a saber, saber fer, saber ser i saber aprendre. → Utilitza recursos lingüístics discursius amplis i de forma coherent. → Utilitza recursos lingüístics funcionals, comprenent, interpretant i representant la realitat. → Utilitza correctament recursos lingüístics lèxics i gramaticals. → Utilitza correctament recursos socio lingüístics adaptant la comunicació al context social.
competència (etiqueta)	elements de competència
Temàtica	<ul style="list-style-type: none"> → Pensa, raona i argumenta conceptes, pensaments, plantejaments i processos matemàtics. → Utilitza el llenguatge tècnic, formal i simbòlic i els diferents sistemes de representació. → Utilitza i construeix models matemàtics. → Planteja i resol problemes de la vida quotidiana i del món laboral que poden resoldre utilitzant elements i raonaments matemàtics. → Utilitza els procediments matemàtics bàsics i les eines i instruments de suport.

⁵ <http://cbib.caib.es> (Competències Bàsiques Illes Balears). Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Educació i Cultura

competència (etiqueta)	elements de competència
En el coneixement i interacció amb el món físic	<ul style="list-style-type: none"> → Interactua amb l'espai físic analitzant els hàbits de consum i la seva incidència en el mitjà des de la consciència, valoració i presa de decisió sobre el món físic. → Valora i aplica el pensament científic tècnic. → Posa en pràctica els processos propis de la indagació científica. → Actua per millorar i preservar les condicions de vida pròpia, de les altres i de tots els éssers vius.
competència (etiqueta)	elements de competència
Social i ciutadana	<ul style="list-style-type: none"> → Compren la realitat social utilitzant elements de reflexió i anàlisi de caràcter global, crític i plural. → Coneix i compren els continguts i valors del sistema democràtic. → Exerceix la ciutadania activa des de la responsabilitat i la pràctica dels seus drets i deures. → Fa servir el judici ètic per a prendre decisions.
competència (etiqueta)	elements de competència
Per aprendre a aprendre	<ul style="list-style-type: none"> → Reconeix les pròpies capacitats (intel·lectuals, emocionals, físiques). → Disposa d'un sentiment de competència personal, des de la confiança en sí mateix, la superació d'obstacles i el plantejament de noves fites. → Adquireix autonomia en l'aprenentatge desenvolupant estratègies que facilitin la comprensió, l'expressió, l'atenció, la concentració, la memorització, el raonament i la motivació.
competència (etiqueta)	elements de competència
Tractament de la informació i competència digital	<ul style="list-style-type: none"> → Coneix i aplica les eines TIC. → Disposa d'habilitats per a buscar, obtenir, processar i comunicar informació.

Competència	elements de competència
Autonomia i iniciativa personal	<ul style="list-style-type: none"> → Adquireix i aplica valors i actituds personal com la creativitat, la responsabilitat, l'esforç, la confiança, la autocrítica, l'adaptació crítica i constructiva. → Transforma les idees en accions, planificant, prenent decisions, actuant, avaluant, extraient conclusions i valorant possibilitats de millora. → Lidera projectes relacionant-se, cooperant, i treballant en equip de forma cooperativa i flexible.

ÀREA EMOCIONAL RELACIONAL

Es tracta d'organitzar i estructurar les pròpies emocions i la interacció amb la resta. Les competències incloses pretenen que els joves identifiquin, expressin i gestionin els fenòmens afectius i relacionals. S'inclouen també habilitats que ajuden a ser més autònom/a en altres àmbits (elegir, iniciar activitats adients a la situació, buscar ajuda quan es necessiti, resoldre problemes, treballar en equip...).

COMPETÈNCIES⁶

competència (etiqueta)	elements de competència
Valorar les pròpies capacitats	<ul style="list-style-type: none"> → Valora i explota les seves potencialitats. → Reconeix i confia en les seves capacitats. → Coneix els seus punts febles. → Coneix i accepta els propis límits i desenvolupa estratègia per a superar-los.
competència (etiqueta)	elements de competència
Situar-se en el context	<ul style="list-style-type: none"> → Identifica i reconeix el context en el que es mou i pot situar-se ell. → Identifica les responsabilitats que deu assumir en relació als contextos en els interactua. → Identifica els valors i les regles de funcionament formats i no formats – del context. → Identifica les funcions i les competències que exigeix el context i les activitats, en ell, deu realitzar.
competència (etiqueta)	elements de competència
Convivència i treball en equip	<ul style="list-style-type: none"> → Demana i accepta ajuda quan la necessita per a realitzar una tasca o activitat en qualsevol àmbit en el que actuï. → Ofereix ajuda en la realització de les tasques o activitats als companys/es que ho necessiten. → Corregeix la seva forma de realitzar una acció quan se li indica. → Participa activament amb altres persones en la realització d'una acció conjunta. → S'adapta a la convivència amb altres persones i mantenint una actitud de cooperació.
	elements de competència

⁶ La Font d'algunes de les competències i elements és el projecte Astrolabius "Estratègies per a l'inclusió: estudi de competències clau per a l'empleabilitat en els col·lectius de risc d'exclusió". (2002) SURT, Associació de dones per a la inserció laboral

Relació interpersonal	<ul style="list-style-type: none"> → Valora positivament les realitzacions i els èxits de les altres persones. → Participa en converses. → Expressa les seves opinions de forma respectuosa en una discussió, tot i que siguin contràries a les d'altres persones. → Respecta les opinions de la resta, tot i ser diferents a les seves.
competència (etiqueta)	elements de competència
Comunicació relacional o relació social	<ul style="list-style-type: none"> → Presta atenció i sap identificar la informació important en la comunicació oral. → Sap escoltar de forma activa. → Realitza les preguntes necessàries per obtenir informació de retorn. → Pot identificar i utilitzar el llenguatge de gestos, postures i tons de veu (comunicació no verbal) en la comunicació. → Pot expressar les seves idees de manera concisa i clara. → Manté una relació fluida i respectuosa amb el seu grup d'iguals.
competència (etiqueta)	elements de competència
Gestió de les emocions	<ul style="list-style-type: none"> → Identifica els motius o raons que originen fortes emocions. → Pot, generalment, mantenir el control de sí mateix/a en situacions que provoquin forts emocions.
competència (etiqueta)	elements de competència
Resolució de conflictes	<ul style="list-style-type: none"> → Analitza els elements i interessos en joc (poder, mèrits, equitat, divisió del treball, etc.), els orígens del conflicte i el raonament de totes les parts, reconeixen que hi ha diferents opcions possibles. → Identifica els punts d'acord i desacord. → Genera estratègies per a recontextualitzar el conflicte o problema. → Prioritza les necessitats i fites, decidint ambdues parts que estan disposades a deixar de costat i sota quines circumstàncies, amb l'objectiu de que totes les parts, a ser possible, surtin guanyant.

ÀREA INSTRUMENTAL

S'inclouen continguts referents al coneixement i gestió d'aspectes funcionals i instrumentals com la vivenda, les qüestions administratives, legals, econòmiques, etc. Així com altres competències transversals que tenen a veure amb l'organització i control d'un mateix i la influència que això té amb la seva relació amb l'entorn.

COMPETÈNCIES

competència (etiqueta)	elements de competència
Gestió instrumental (vivenda, administrativa, legal, econòmica)	<ul style="list-style-type: none"> → Identifica els elements de caràcter instrumental per a l'emancipació. → Coneix els requeriments, normes i finalitat d'aquests. → Detecta les necessitats i obligacions (de vivenda, administratives, legals, econòmiques) vinculades als seus objectius a curt i mig termini. → Estableix les passes necessàries per a la seva gestió, seguint els procediments establerts.
competència (etiqueta)	elements de competència
Organització del treball	<ul style="list-style-type: none"> → Té una visió clara del conjunt d'obligacions i tasques que cal realitzar en els diferents àmbits de la seva vida. → Es desenvolupa de forma autònoma en la realització de les seves tasques i compliment d'obligacions. → Identifica clarament els passos a realitzar en l'execució de les tasques encomanades. → Sap establir prioritats en l'ordre d'execució, i aquestes segueixen un procés lògic. → Pot reorganitzar les seves tasques u obligacions davant situacions imprevistes.
competència (etiqueta)	elements de competència
Gestió del temps	<ul style="list-style-type: none"> → Coneix les seves obligacions i interessos (formatius, laborals, personals, lúdics, etc.). → Identifica les prioritats contemplant el factor temps. → Estableix una relació temporal equitativa entre obligacions i interessos. → Genera estratègies per a organitzar el seu temps davant situacions imprevistes, complint amb les seves obligacions i gaudint del temps lliure.
competència (etiqueta)	elements de competència
Coneixement de la xarxa de recursos	<ul style="list-style-type: none"> → Identifica les fonts per a la recerca de recursos i serveis (formatius, laborals, culturals, sanitaris, educatius, socials, lúdics, de vivenda, etc.). → Reconeix la funció i finalitat dels recursos públics i privats. → Estableix una correlació lògica entre les seves demandes i necessitats i la funció dels recursos. → Utilitza la xarxa de recursos en benefici dels seus interessos, motivacions i necessitats.

competència (etiqueta)	elements de competència
Mobilitat i coneixement de l'entorn proper	<ul style="list-style-type: none"> → Coneix els serveis públics de transport. → Pot utilitzar els mitjans de transport de forma autònoma. → Coneix la ciutat, els seus recursos, serveis, distribució urbanística, cultura, etc. → Treu al màxim rendiment dels seu entorn pròxim.
competència (etiqueta)	elements de competència
Convivència	<ul style="list-style-type: none"> → Disposa dels hàbits d'higiene personal bàsics. → Disposa dels hàbits d'ordre i neteja de la vivenda i es responsabilitza de les tasques que li corresponen. → Disposa dels hàbits de son i es respectuós amb el descans dels demés. → Té capacitat d'administrar la pròpia economia, i l'economia compartida per tal de garantir les despeses de la vivenda i la manutenció. → Té coneixements bàsics d'alimentació i pot cuinar per ell/ella i per als companys/es de pis. → Té coneixement dels requisits administratius i legals per ala gestió de la vivenda i els sap manegar. → Té hàbits de convivència amb la comunitat de veïns/es i s'implica en les responsabilitats de la comunitat.

ÀREA LABORAL

Inclou els coneixements, capacitats i habilitats ... per al desenvolupament del projecte professional, contemplant variables que van des de el coneixement del mercat laboral fins el manteniment del lloc de treball. Es desenvolupen competències per a la inserció laboral.

COMPETÈNCIES

competència (etiqueta)	elements de competència
De definició i execució del projecte professional	<ul style="list-style-type: none"> → Coneix el funcionament del mercat laboral. → Pot identificar els seus interessos i motivacions, i es capaç de convertir-los en un objectiu laboral. → Coneix i analitza les ocupacions i perfils professionals en relació al seu objectiu laboral. → Té capacitat per analitzar la seva pròpia ocupabilitat, detectant els seus punts forts i dèbils en relació a l'objectiu laboral i als seus requeriments del perfil professional. → Té capacitat per a dissenyar i desenvolupar un pla de millora competencial per a la inserció laboral.
competència (etiqueta)	elements de competència
D'accés a l'ocupació	<ul style="list-style-type: none"> → Coneix els drets i les obligacions bàsiques en les relacions laborals. → Té un coneixement general de les condicions laborals que ofereixen els sectors més propers al seu objectiu laboral. → Coneix i utilitza les tècniques bàsiques de recerca d'ocupació. → Coneix i sap utilitzar els recursos d'ocupació, orientació i formació dels seu territori.
competència (etiqueta)	elements de competència
De manteniment del lloc de treball	<ul style="list-style-type: none"> → Es capaç de resoldre possibles incidències en el lloc de treball. → Identifica les seves necessitats de millora de competència professional i aplica estratègies per tala de donar-li respostes. → Defineix l'objectis a mig i llarg termini per tal consolidar la seva trajectòria professional.

Responsabilitat laboral	<ul style="list-style-type: none">→ Coneix les funcions i requeriments dels seu lloc de treball.→ Realitza el treball d'acord a les indicacions rebudes.→ Realitza les preguntes pertinents abans d'iniciar les tasques que desconeix o durant les mateixes per tal d'assegurar un bon resultat.→ S' implica en la realització del seu treball, d'acord amb els exigències del lloc.→ Es preocupa per realitzar la seva feina de forma eficient.→ Compleix amb els compromisos adquirits en relació a la seva feina.
----------------------------	---

ÀREA DE DESENVOLUPAMENT FÍSIC I SALUT

Són les competències relacionades amb el manteniment de la salut i fan referència als aspectes biològics, psicològics i socials. Es recullen tots aquests aspectes que fan referència al manteniment de la qualitat de vida, identificant de forma adient aquelles situacions de risc que poden ocasionar perill o deteriorar la pròpia conservació i qualitat de vida, actuant sobre elles.

COMPETÈNCIES

competència (etiqueta)	elements de competència
Coneixement i gestió d'hàbits saludables	<ul style="list-style-type: none"> → Coneix els requeriments per a una bona atenció general de la salut i els aplica des de la prevenció i el seguiment. → Coneix i aplica els paràmetres per a una alimentació saludable. → Coneix i aplica hàbits per a una vida sexual saludable. → Coneix els efectes i conseqüències de l'ús de substàncies tòxiques i preveure el seu consum. → Manté hàbits saludables mitjançant la pràctica d'esport i/o la cura del propi cos.
competència (etiqueta)	elements de competència
Gestió de recursos sanitaris	<ul style="list-style-type: none"> → Coneix i utilitza de forma correcta els serveis sanitaris. → Segueix els procediments mèdics per al tractament de les malalties. → Té cura de la seva salut utilitzant els recursos sanitaris mitjançant la prevenció.

4.3 EL PROJECTE D'EMANCIPACIÓ

4.3.1. Continguts del projecte d'emancipació

La principal tasca que es porta a terme des de el pis d'autonomia s la d'acompanyar als joves en el procés d'adquisició de competències per a l'emancipació. I aquest procés pot portar-se a terme mitjançant el disseny i el desenvolupament de propi projecte d'emancipació.

S'entén per projecte d'emancipació **el recorregut per el transcórrerà el/la jove per passar d'una situació d'autonomia inicial a una situació d'emancipació, mitjançant el desenvolupament de competències.**

Un recorregut en el que interactuen diferents elements:

- Les **àrees** de desenvolupament personal.
- El desenvolupament de les **competències** en cada una de les àrees.
- L'assoliment en l'adquisició de l'**autonomia** per arribar a l'**emancipació**.

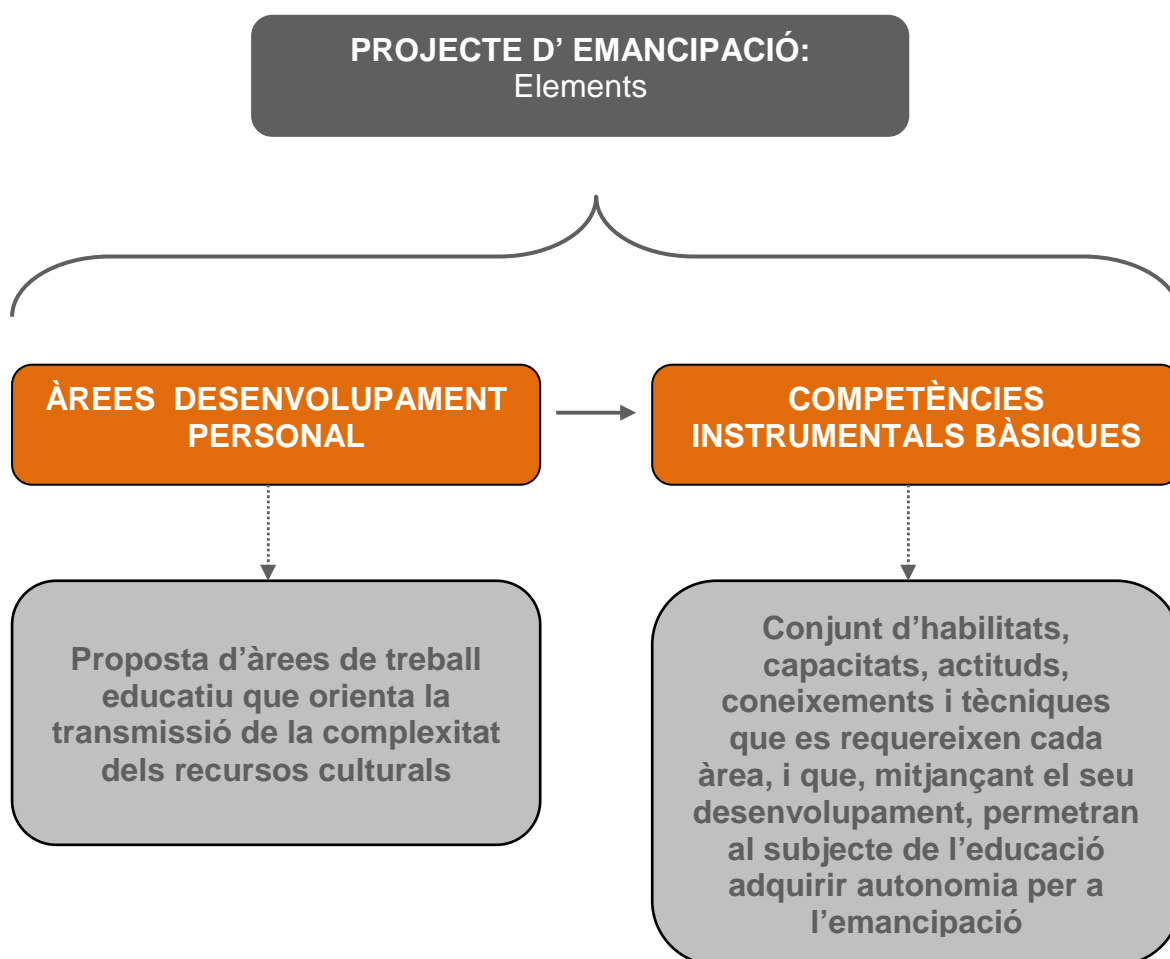
I que està conformat per diferents variables. Amb l'acompanyament de l'educador/a el/la jove aconseguirà:

- **Conèixer quines són les àrees de desenvolupament personal** per l'adquisició de competències que li permetran emancipar-se.
- **Explorar i definir quin són els seus interessos i motivacions** en relació al seu projecte d'emancipació, i quins són les seves metes, a priori.
- **Detectar, identificar i analitzar quins són els punts forts i les seves necessitats de millora** competencials.
- **Dissenyar i executar el pla de desenvolupament per a l'emancipació:** objectius concrets, estratègies i accions, temps i calendari, persones implicades, resultats.
- **Avaluar l'abast del procés i consolidar els canvis** mitjançant l'acompanyament des de l'emancipació.

Aquest recorregut en forma de projecte es desenvolupa en tres fases:

- **Entrada al pis d'autonomia** (fase 1).
- **Estada en el pis d'autonomia** (fase 2).
- **Sortida del pis d'autonomia** (fase 3).

A continuació es presenta la idea de projecte d'emancipació de forma gràfica, incorporant els elements, les variables d'anàlisi i el pla de desenvolupament de competències per a l'emancipació.

Procés de desenvolupament de les competències per a l'emancipació

PROJECTE D'EMANCIPACIÓ:
Variables d'anàlisi i pla de desenvolupament

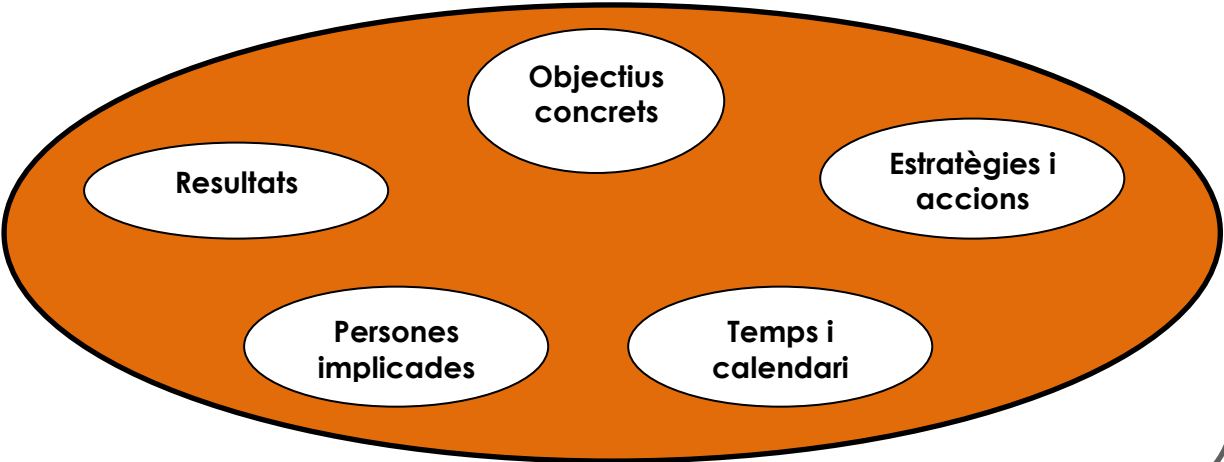
Variables d'anàlisi per a la definició i/o confirmació dels objectius per a l'emancipació

QUÈ SE'M DEMANA I QUÈ SE'M OFEREIX?

QUÈ VULL, QUÈ M'INTERESSA?

QUÈ TINC, QUÈ NECESSITO?

Pla de desenvolupament de competències per a l'emancipació

EN LES DIFERENTS ÀREES DE DESENVOLUPAMENT

Consolidació de l'emancipació

El/la jove que accedeix a un pis d'autonomia, portarà a terme un procés d'entrenament de l'autonomia mitjançant el desenvolupament de competències que afavoreix una situació d'emancipació futura, i ho farà mitjançant el **disseny i l'execució del projecte d'emancipació**. Sota aquest marc d'acció, es necessari aportar algunes consideracions en relació a la idea de projecte d'emancipació:

- El projecte d'emancipació és la proposta resultat de desenvolupar la metodologia en clau d'anàlisi de la situació d'autonomia i del desenvolupament de competències per a l'emancipació.
- El/la jove és l'únic/a protagonista del procés. Cada passa que dona i cada objectiu que defineix es viurà en primera persona. Solament així podrà guiar el procés i responsabilitzar-se del mateix.
- No hi ha dos processos iguals. Cada jove que s'atien des de el pis tindrà una situació de partida única (una trajectòria concreta i una situació d'autonomia específica), uns interessos i motivacions determinades, i un capital competencial concret. Per tant, el recorregut que porta a terme cada jove serà diferent, per tant, no es basarà en accions preestablertes i estandarditzades.
- El/la professional és l'element mediador entre el/la jove i el procés. En cap cas toma les decisions, ni dirigeix el procés. La seva funció es afavorir que el/la jove pugui analitzar i prendre les seves pròpies decisions.

En relació a les variables d'anàlisi per a la definició i/o confirmació dels objectius per a l'emancipació, s'aporta una breu explicació:

→ **Què se'm demana i què se'm ofereix?** Aportar informació i analitzar:

- El context del pis d'autonomia, els compromisos que assumeix el procés que realitzarà i la metodologia de treball.
- Les àrees i competències per a l'emancipació.
- Els factors estructurals (conjuntura econòmica i laboral, marc legal y jurídic, polítiques econòmiques i socials, infraestructura econòmica i social, factors de discriminació social).

→ **Què vull, què m'interessa?** Afavorir que el/la jove valori i analitzi aspectes en relació a l'emancipació com:

- Els seus propis interessos i motivacions a partir de desitjos, afinitats, gustos, habilitats, experiència, coneixements, etc.

- Les fites que, a priori, pot haver-se plantejat en les diferents àrees de desenvolupament personal.

→ **Què tinc, què necessito?** Facilitar l'anàlisi de la situació inicial d'autonomia, contrastant el que es demana per l'emancipació i el que al/la jove l'interessa, el motiva, el que es planteja i vol:

- Recuperar els factors estructurals i completar l'anàlisi dels mateixos en relació a la situació inicial d'autonomia. Valorar l'impacta que tenen en la seva futura emancipació (perquè pot afavorir-la o dificultar-la).
- Analitzar els factors personals (història de vida, història migratòria, situació i vincles familiars i amb el grup d'iguals, activitat cultural, d'oci i de participació comunitària, disposició cap el procés d'emancipació), valorant l'impacta en la seva futura emancipació (perquè pot afavorir-la o dificultar-la).
- Analitzar els factors competencials de cada una de les àrees (cognitiu-intel·lectual, emocional-relacional, instrumental, laboral i física i de salut), valorant com incideixen en l'emancipació.
- Identificar les competències desenvolupades i les competències a desenvolupar que permetin millorar la situació d'autonomia i, consegüentment, faciliten l'emancipació del/la jove.

En relació al pla de desenvolupament de competències per a l'emancipació, es presenten també, alguns apuntes:

→ **Definició d'objectius:** detectades ja les competències per a l'emancipació que el/la jove cal desenvolupar i/o millorar, es el moment de que es plantegi els objectius per al desenvolupament o millora. Es important que aquest:

- Siguin realment dirigits al desenvolupament de competències per a l'emancipació.
- Siguin operables, viables i realistes.
- Siguin avaluables.

→ **Estratègies i accions:** es tracta de pensar i programar les accions, les estratègies, els recursos que el/la jove cal que posi en marxa per aconseguir els objectius plantejats. Com exemple, algunes de ells podrien ser:

- Realització de cursos de formació.
- Accions per a la recerca d'ocupació.

- Recerca de serveis per a informar-se de l'accés a la vivenda protegida.
 - Disseny d'una agenda per a organitzar i planificar les tasques setmanals.
- **Temps i calendari:** El/la jove cal que prevegi que es necessari per assolir cada objectiu plantejat, contrastant el temps de que disposa amb el temps que requereix la consecució de l'objectiu. Considerant també els calendaris dels recursos per a la realització de les accions, la durada fitxa d'algunes accions...
- **Persones implicades:** en alguns casos pot intervenir altres persones, amb la funció de donar suport, de fer seguiment, acompanyament, avaluar...
- **Resultats:** Aquests, mitjançant indicadors i evidències, cal que permetin visualitzar el desenvolupament o millora de les competències per a l'emancipació i el grau de consecució de l'objectiu. Es tracta de definir la forma de comprovar la consecució de l'objectiu tenint en conta, al menys:
- Quan es donarà per aconseguit l'objectiu (per això cal definir els elements de verificació).
 - En quan temps es preveu que cal ser aconseguit.
 - De quina forma (en quin espai, per quina persona, mitjançant quin mecanisme i/o instruments, amb quina regularitat) s'avaluarà.

Finalment, pel que fa a la consolidació de l'emancipació, es destaca que un cop el/la jove ha portat a terme el pla de desenvolupament de competències i la millora de la situació d'autonomia permet l'emancipació, el procés requereix d'un últim acompanyament. Aquest té com a objectius:

- Facilitar que el/la jove consolidi els canvis que impliquen l'adquisició d'una major autonomia.
- Incrementar el sentiment de competència del/la jove per a portar a bon terme els seus projectes.
- Donar suport a possibles incidències i als punts més dèbils.
- Continuar treballant per al desenvolupament de l'autonomia des de la vida emancipada.
- Promoure la reflexió al voltant d'algunes decisions.

Abans de passar a les fases del projecte en el pis d'autonomia, un apunt en relació a l'avaluació del procés d'adquisició d'autonomia.

El procés que el/la jove portarà a terme mitjançant el disseny i execució del projecte d'emancipació té un objectiu principal: que el/la jove adquireixi autonomia mitjançant el desenvolupament de competències per l'emancipació. Es recomana sistematitzar los moments en que es porta a terme l'avaluació de l'autonomia i amb quin objectius. Es proposa establir els següents moments:

- ⇒ En la fase d'entrada: amb l'objectiu de conèixer i analitzar el punt de sortida. Es a dir, el nivell d'autonomia inicial del que part el/la jove. (valoració inicial).
- ⇒ En la fase d'estada: amb l'objectiu de fer un seguiment continuat de l'adquisició d'autonomia mitjançant el desplegament del pla de desenvolupament de competències per a l'emancipació. És important avaluar en diferents moments per poder analitzar amb el/la jove l'abast en l'adquisició d'autonomia (avaluació continuada).
- ⇒ En la fase de sortida: amb l'**objectiu** de conèixer i verificar el nivell d'autonomia establert com necessari per l'inici d'una vida emancipada (valoració final).

4.3.2. Les fases del projecte en el pis d'autonomia

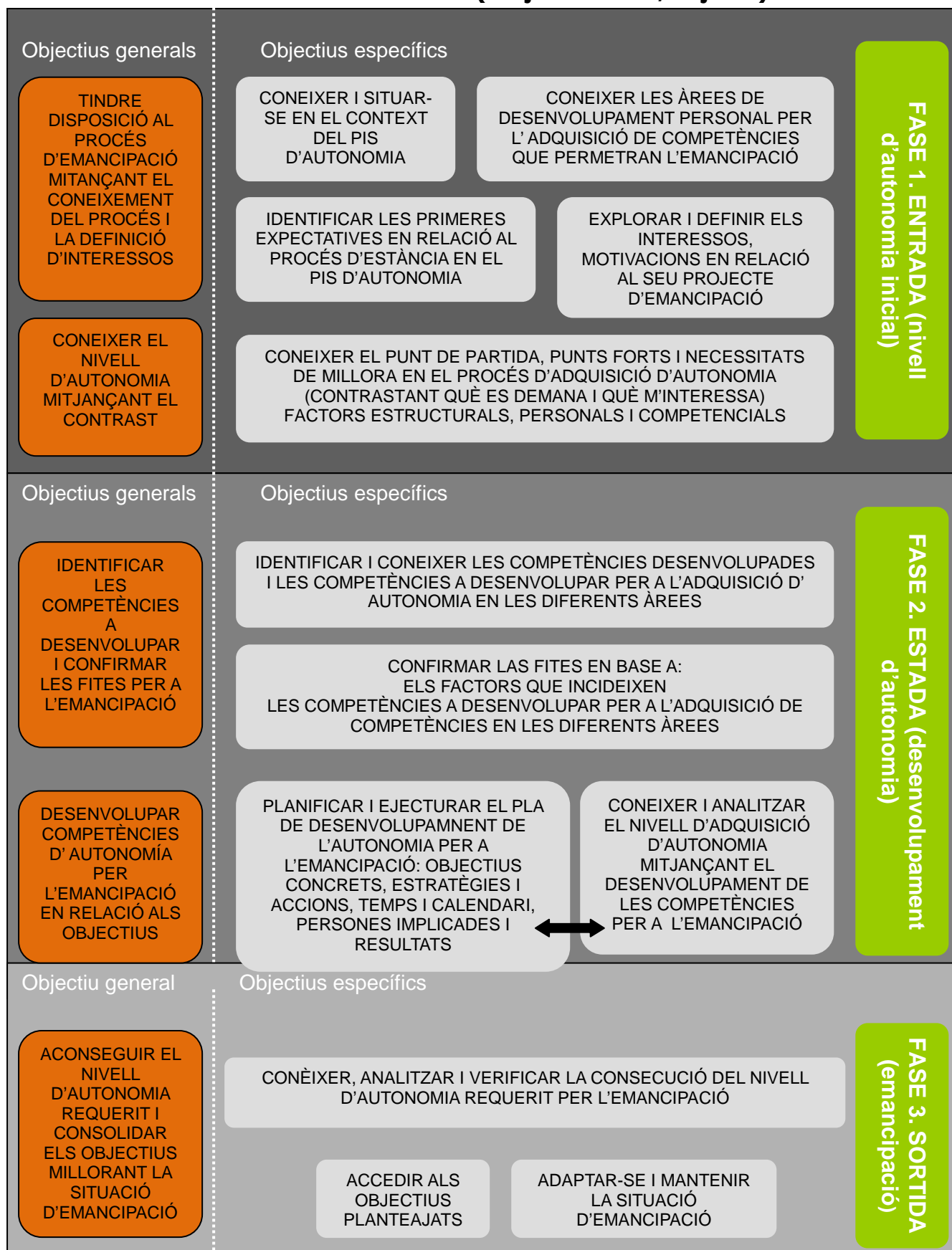
Fins el moment s'ha presentat la idea del projecte d'emancipació, concretant quins són els elements que el conformen i les variables que cal treballar.

En el context del pis d'autonomia, el projecte s'integrarà en les 3 fases per les que passa el jove quan es selecciona per iniciar el procés d'emancipació. No està de més recordar que aquestes fases són:

- L'entrada al pis (fase 1).
- L'estada en el pis (fase 2).
- La sortida del pis (fase 3).

A continuació **es presenta aquest recorregut des de la idea del projecte d'emancipació integrat en les tres fases del pis d'autonomia**. Es presenta en forma d'esquema i exemplificant el procés que realitzarà el jove plantejat en objectius aconseguir.

ESQUEMA DEL PROCÉS (Objectius del/la jove)

4.4 ACOMPANYAMENT EDUCATIU

4.4.1. L'acció tutorial

⁷ L'acompanyament en el pis d'autonomia té una funció principal: assegurar l'evolució del projecte d'emancipació, d'acord als elements clau i a l'assoliment de les fites establertes pel jove. La principal funció de l'acció tutorial, és per tant, acompanyar mitjançant l'assessorament.

Recuperant alguns dels aspectes que s'apuntaven al parlar de la població atesa, l'assessorament cal que tingui present que es treballarà amb joves adolescents, que es mouen en un context poc definit i que té dificultats però també disposen d'elements que possibiliten el desenvolupament. Aquesta idea es concreta en alguns criteris:

- Posar l'accent en el/la jove com a protagonista del seu procés, que es sobre quin cal que recaigui el paper pro-actiu i responsable, des de la presa de consciència i de decisió.
- Per tant, el/la professional te la funció de facilitar la presa de consciència i de decisió, proposant estratègies d'experimentació i afavorint l'anàlisi i el contrast de variables de tot tipus que incideixen en la maduració del procés. Un paper actiu, d'acompanyament, que cal estimular la pro activitat de l'adolescent en un procés compartint. Si el/la professional té un paper protagonista realitzant, tira'n de, o liderant el procés gairebé en solitari, aquest passa a ser dirigit.
- Per tant cal tenir confiança en el canvi constructiu. L'adolescent està construint la seva identitat i aquest fet, en si mateix li genera desorientació. A més a més, està en el moment màxim de construcció, de recerca i de descobriment. Des de l'òptica constructivista el saber es construeix activament i operativament, no s'assimila de forma passiva.

Aquests criteris emmarquen l'orientació de l'acompanyament educatiu, pel qual s'aposta des d'aquí. Un posicionament on el que:

- El punt de sortida del procés són les necessitat del/la jove.
- La proposta de treball es dissenya i executa a partir de la definició d'objectius.
- El subjecte té un paper pro – actiu.

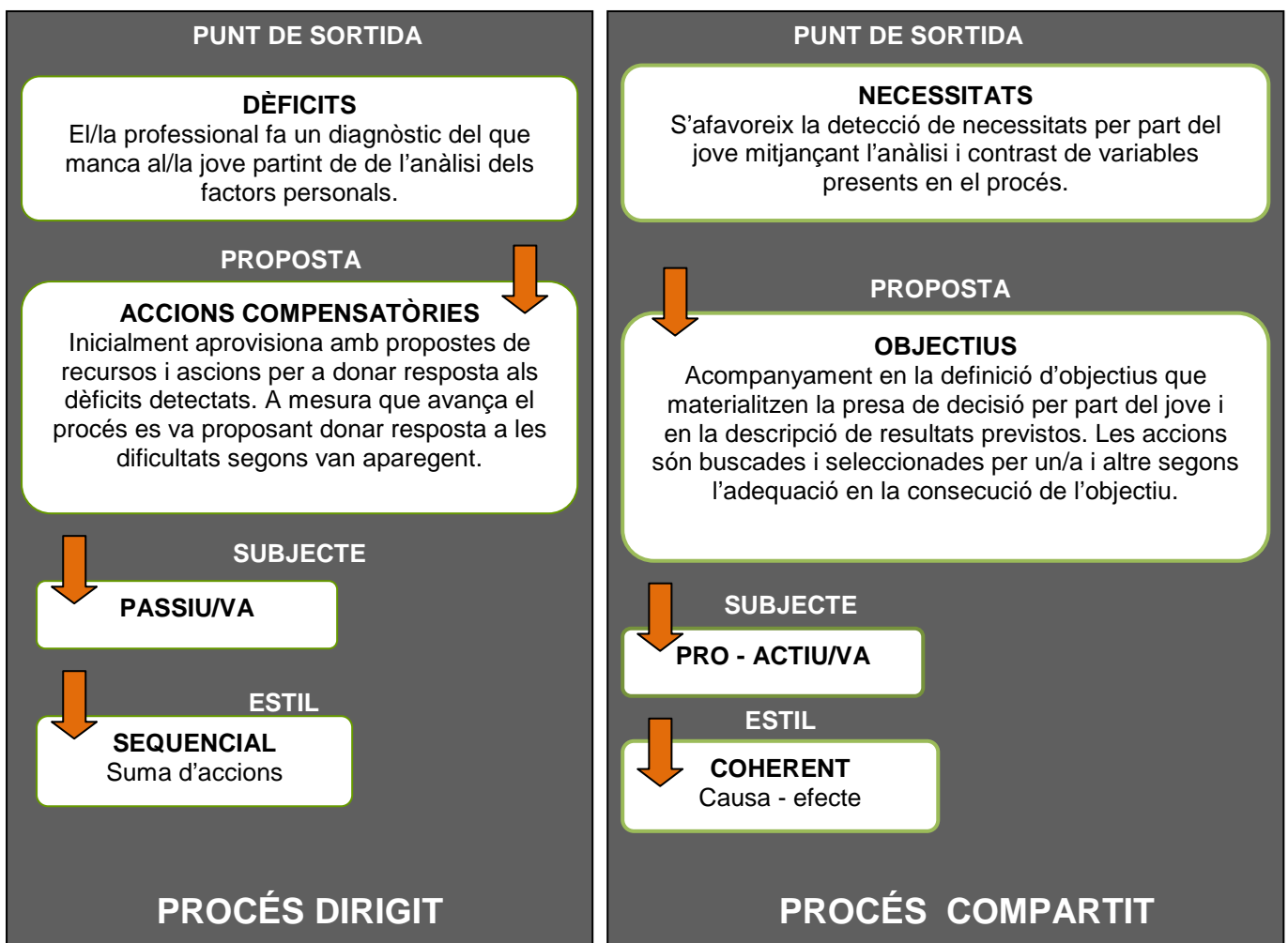
⁷ Per desenvolupar aquest punt es pren com a referència el capítol 2 (Orientació. Estratègia d'assessorament) de la Proposta d'orientació laboral per a joves (2009) Colomer, M.; Fló, A.

- L'estil de treball segueix un procés coherent (a partir del binomi causa - efecte)
- Per tot això, el procés es defineix com un procés compartit.

Val la pena recordar que, pel contrari, existeixen processos dirigits en els que el/la jove perd el paper de protagonista i es converteix en un subjecte passiu del seu propi procés.

Mireu-ho de forma gràfica, comparant els dos plantejaments:

ENFOC DE L'ACOMPANYAMENT EDUCATIVO

En les dues l'atenció es centra en el/la jove i el/la professional tenen un paper actiu. La diferencia està en el paper del/la jove. En el orientació que genera el procés dirigit, es parteix de la detecció del dèficit i de la proposta d'accions compensatòries a dits dèficits. És el/la professional, a partir dels seus coneixements i de la seva experiència, qui diagnostica què és el que li manca al/la jove, centrant la recerca del dèficit en els factors personals. En aquesta dinàmica el/la professional és la persona sobre la que recau el paper de mantenir actiu el procés, ja que es el responsable de proveir de respostes i d'accions al/la jove, convertint-se en una mena de "proposador" d'accions que ha de convèncer al/la jove del valor de realitzar-les. Aquest rep el diagnòstic i les propostes d'accions, per tant el seu paper es principalment passiu.

El posicionament d'acompanyament educatiu d'aquesta proposta es basa en la idea de que **la principal tasca del/la professional serà la de facilitar l'anàlisi i contrast de les diferents variables que estan incidint en l'emancipació del/la jove amb l'objectiu que aquest/a prengui decisions en relació al propi projecte d'emancipació.** Decisions que cal que tinguin sentit pel jove i que facilitin la definició d'objectius operatius, que reflecteixen bàsicament les competències a desenvolupar, per millorar el nivell d'autonomia i assolir una situació de plena emancipació.

Que el/la jove hagi accedit al pis amb una actitud de disposició i motivació cap el procés no eximeix de que el propi procés cal constituir-se com un element motivador. El/la jove cal que trobi motius per seguir endavant. i perquè mobilitzi la seva energia i el seu interès cap una fita o objectiu, aquest cal que tinguin sentit. Per aquesta raó el procés cal que sigui significatiu, cal que sigui ell/ella el que vagui definint, construint. Per que el jove pugui ser el responsable del procés té que sentir que tot el que està treballant li pertany. Que sigui el protagonista significa que:

- S'analitzen les oportunitats i dificultats que els ofereix el context.
- S'inicia dels seus interessos i motivacions.
- Es tenen en conte el capital competencial del que disposa.
- Es tenen en conte les fites que vol assolir.
- S'analitza la seva autonomia, obtenint una idea de les possibilitats, dels factors que incideixen en la seva emancipació.
- Te clar quines són les competències que cal millorar.
- El pla de millora recull objectius definits per ell/ella, significatius i operatius, acompanyats dels resultats que s'espera obtenir amb la

consecució de les estratègies i accions que li persistiran, en el temps que sigui necessari, i amb les persones que estaran implicades.

- Aconsegueix i consolida la situació d'emancipació.

En referència a això, un apunt: donar protagonisme al/la jove implica afavorir la seva reflexió, no consentir els seus desitjos. D'acord al que s'ha comentat, en la societat actual, caracteritzada pel consum com signe d'identitat i com mecanisme de funcionament social, les demandes de desitjos i la exigència de respostes a curt termini és habitual. En un món on existeix la il·lusió que tot es pot comprar, la demanda-resposta és constant. Però moltes vegades és una demanda sense reflexió ni contrast previ, doncs sempre es pot tornar a "comprar" tot en caso d'errada.

Els joves, més que mai, alimenten al seu patró de comportament a partir d'aquesta pauta derivada de la societat de consum. Es per aquest motiu, que consentir els seus desitjos sense afavorir el contrast i l'anàlisi dels mateixos no serà equivalent a donar resposta a demandes per les que es sentin motivats/ades. Sense l'anàlisi i la reflexió, els objectius que se marquen seran fràgils i tindran majors possibilitats de dificultar el manteniment de les accions que s'hagin endegat.

Un altre apunt, del que es refereix l'anàlisi: analitzar és l'exercici de desgranar les parts d'un tot per conèixer-les. I les fonts d'aprenentatge i anàlisis més riques, són l'experimentació viscuda, obtinguda de la pròpia experiència i la realització en nous contextos. Mitjançant els mètodes deductius i inductius en diferents formats (individualment, amb els companys del pis – en grup –, mitjançant sessions de treball, en entrevistes individuals, sempre participatiu, etc.). Una infinitat de possibilitats que tenen com finalitat que el/la jove tregui conclusions per a la presa de consciència de les oportunitats i possibilitats pròpies i del context, per prendre decisions i per obtenir coordenades d'aplicació dels aprenentatges adquirits a altres realitats. Les decisions es podem prendre des de la saviesa, el coneixement i la presa de consciència; operacions que per realitzar correctament es necessita que es conegui la informació necessària: decidir-la, aconseguir-la, analitzar-la i arribar a conclusions.

Per acabar, l'acompanyament educatiu aplicat a les diferents fases del procés (entrada, estada i sortida) persegueix diferents objectius:

ENTRADA: acollir al/la jove en el context del pis d'autonomia.

- Establir un clima òptim per a l'adaptació al nou context.

- Generant una relació entre professional i jove basada en la confiança i la responsabilitat.
- Afavorint la disposició del i la jove cap el procés d'emancipació, assessorant i aportant tota la informació necessària.
- Acompanyant i assessorant en la identificació del nivell d'autonomia inicial.

ESTADA: assegurar el seguiment al pla de desenvolupament de competències per a l'emancipació.

- Garantint un procés de treball compartit en el que el/la jove tingui un paper pro-actiu, el punt de sortida siguin les seves necessitats de millora de competències i les propostes de treball surtin de la definició d'objectius.
- Assessorant en la identificació de les competències a desenvolupar i en la confirmació de les fites per a l'emancipació.
- Facilitant el desenvolupament de competències d'autonomia per a l'emancipació en relació als objectius, promovent l'anàlisi i avaluació.
- Establint espais per al seguiment i afavorint la integració amb els recursos, serveis i professionals necessari per al desenvolupament del pla.

SORTIDA: afavoreix la consolidació de l'emancipació.

- Acompanyant i assessorant en l'evolució final del nivell d'autonomia.
- Realitzant el seguiment post estada per a la consolidació dels objectius millorant, consegüentment, la situació d'emancipació.

5

Organització estructural i funcional

5.1 OBJECTIUS DEL PIS D'AUTONOMIA

5.2 FONS DOCUMENTAL

5.3 EQUIP I FUNCIONS

5.4 SISTEMA DE COORDINACIÓ

5.5 COSTOS ECONÒMICS

5.1. OBJECTIUS DEL PIS D'AUTONOMIA

A continuació es relacionen els objectius vinculats a l'acció educativa que es portarà a terme en els pisos d'autonomia, en conseqüència amb el model educatiu i la proposta metodològica presentats. S'ha prioritzat la definició dels objectius per a l'acció educativa, donat que aquest és l'eix central desenvolupat en aquesta proposta.

- **Facilitar la promoció cultural (amb efectes socials) dels joves a partir del seus drets i deures:**
 - Assegurant la transmissió de recursos culturals vàlids que possibilitin l'emancipació dels joves en el món actual.
 - Oferint als joves una atenció i educació global, integral, compensadora i progressiva que faciliti i promogui canvis significatius en el procés d'adquisició d'autonomia.

- **Acompanyar en el desenvolupament del procés d'emancipació dels joves:**
 - Facilitant el desenvolupament d'autonomia dels joves mitjançant les competències per a l'emancipació.
 - Assessorant als joves en el disseny i construcció del propi projecte d'emancipació.
 - Maximitzant les possibilitats d'emancipació mitjançant la progressiva construcció de l'autonomia dels joves en totes les àrees i en relació a les seves fites.

- **Germanitzar l'acompanyament educatiu des d'un assessorament de qualitat que faciliti el desenvolupament del projecte d'emancipació dels joves:**
 - Assegurant la competència professional de l'equip educatiu que intervé en el pis d'autonomia.
 - Establint dinàmiques de treball sustentades en la coordinació de l'equip, la formació continua i la supervisió de casos.
 - Desenvolupant i aplicant el model marc d'actuació (metodològica i organitzativa), i els productes tècnics, funcionals i protocol·laris que d'ell es deriven.

5.2. FONTS DOCUMENTAL

A nivell funcional i organitzatiu, la proposta metodològica aportada genera una relació de documents de la que caldrà disposar el pis d'autonomia. Documentació que es concreta en protocols d'actuació, instruments tècnics i materials metodològics, etc. A continuació es relaciona un llistat del conjunt de documents dels que, com a proposta, el pis caldria disposar.

El que s'aporta és un llistat que facilita la identificació per al posterior desenvolupament dels materials.

FONS DOCUMENTAL		Descripció
MATERIAL DEL MODEL MARC		
Marc institucional adaptat	Document marc	Definir i descriure el marc institucional adaptat al context del pis i de la Comunitat Autònoma.
Marc administratiu legal i jurídic adaptat	Document marc	Definir i descriure el marc administratiu legal i jurídic adaptat al context del pis i de la Comunitat Autònoma.
Projecte educatiu de l'organització	Document marc	Definir i descriure el projecte educatiu de l'organització pel que s'opta: <ul style="list-style-type: none"> • Objectius del pis. • Marcs referencials (institucional, administratiu legal-jurídic, educatiu). • Població a la que s'atén. • Funcionament del pis (fases). • Metodologia. • Funcions del professional. • Equip i sistema de coordinació interna i externa. • Documentació
MATERIAL METODOLÒGIC		
Factors que incideixen en l'emancipació	Document de consulta per al professional	Revisar i definir els factors estructurals i personals que incideixen en l'emancipació dels joves: <ul style="list-style-type: none"> • Concretar i desenvolupar els factors estructurals (variables a explorar). • Concretar i desenvolupar els factors personals (variables a explorar).

Model de competències per a l'emancipació	Document de consulta per a el/la professional	Desenvolupar, completar, revisar, verificar... el model de competències per a l'emancipació, així, com les competències i elements de competència de cada una de les àrees.
Projecte d'emancipació	Document de consulta per a el/la professional	Desenvolupar la idea de projecte d'emancipació adaptada al context del pis d'autonomia (procedimentar).
Acció tutorial	Material de consulta per a el/la professional	Generar i desenvolupar material de suport per a l'acció tutorial: tècniques i estratègies tutorial (individuals i grupals).
MATERIAL PER A L'ACCIÓ EDUCATIVA		
Eina per a l'anàlisi de l'autonomia	Instrument de treball per el/la jove i el/la professional	<p>Desenvolupar un instrument per a l'anàlisi del nivell d'autonomia, que permeti al/la jove prendre consciència del nivell d'autonomia, detectant els factors que incideixen en la seva emancipació; així com realitzar un seguiment en l'assoliment de l'adquisició de competències per a l'emancipació.</p> <p>Instrument d'utilitat per:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identificar el nivell d'autonomia inicial (fase d'entrada al pis). • Identificar i fer seguiment de l'adquisició d'autonomia mitjançant el desenvolupament de competències per a l'emancipació durant el procés (fase d'estada en el pis). • Identificar i avaluar el nivell d'autonomia requerit per a l'emancipació (fase de sortida del pis). <p>Per a l'avaluació del nivell d'autonomia cal identificar i generar les evidències d'adquisició d'autonomia en relació a totes les competències que s'avaluen.</p>

<p>Materials per a l'acció tutorial:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ material de treball per a l'anàlisi de les variables del projecte d'emancipació ▪ pla de desenvolupament de competències per a l'emancipació 	<p>Documents, fitxes instruments de treball, llistes de recursos per a al jove i el professional</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dissenyar, recopilar o desenvolupar material per a la informació, assessorament, anàlisi, valoració... dels continguts de les diferents àrees de desenvolupament. • Dissenyar, recopilar o desenvolupar material per a l'exploració i l'anàlisi dels interessos i motivacions del/la jove. • Dissenyar el model de pla de desenvolupament de competències amb els elements que es creu necessari (objectius, estratègies, calendari...).
<p>Material de registre d'accions</p>	<p>Fitxes de registre per a el/la professional</p>	<p>Definir i dissenyar les fitxes per al registre de les accions amb el i la jove.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fitxa per a la preparació de les tutories amb el/la jove. • Fitxa per al registre de les tutories. • Fitxa per a la preparació de tutories amb el grup. • Fitxa per al registre de tutories amb el grup.
<p>Banc de recursos</p>	<p>Llistats de recursos</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborar un banc de recursos, serveis... per a les diferents àrees de desenvolupament, que caldrà actualitzar regularment. • Disposar d'un llistat de fonts en les que buscar informació actualitzada.
<p>Material per a l'avaluació</p>	<p>Fitxes d'avaluació</p>	<p>Generar materials per a l'avaluació del procés:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De seguiment i avaluació del desenvolupament de competències per a l'emancipació (material complementari a l'eina per a l'anàlisi de l'autonomia). • D'avaluació del procés per part dels joves (satisfacció en relació al procés, als professionals...). • Altres materials d'avaluació que es consideren útils per a l'anàlisi i millora.

DOCUMENTACIÓ FUNCIONAL		
Protocol d'entrada al pis	Protocol d'entrada	<ul style="list-style-type: none"> - Disposar del protocol d'entrada al pis per al/la jove: <ul style="list-style-type: none"> • El pis d'autonomia (objectius del pis, funcionament...). • El procés de treball (fases, objectius, metodologia, duració aproximada...). - Disposar del protocol d'entrada al pis per al professional: <ul style="list-style-type: none"> • Procés i procediment d'acollida (objectius, metodologia, funcionament, coordinació interna i externa, etc.). • Documentació necessària i documentació que es genera (informes institucionals, expedient, documents interns, etc.).
Protocol d'estància en el pis	Protocol d'estada	<p>Disposar del procés i procediment d'estada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Objectius de la fase. • Funcionament i normes. • Procés d'assessorament (marc Educatiu, metodologia i procediment). • Sistema de coordinació interna i externa. • Documentació necessària i documentació que es genera (informes institucionals, expedients, documents interns, etc.).
Protocol de sortida del pis	Protocol de sortida	<p>Disposar del procés i procediment de sortida:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Objectius de la fase. • Procés de consolidació de la emancipació. • Sistema de coordinació interna i externa. • Documentació necessària i documentació que es genera (informes institucionals, expedients, documents interns, etc.).

Reglament de Règim Intern	Document normatiu	Disposar del Reglament de Règim Intern, desenvolupant les normes i compromisos en relació, salut, higiene, gestió econòmica i altres aspectes que es consideri necessari regular.
Documentació administrativa	Formularis, documents administratius	Disposar de les formularis, documents, registres... per a la gestió administrativa del pis.
Avaluació del pis d'autonomia	Fitxes d'avaluació	Generar materials per a l'avaluació del funcionament del pis: <ul style="list-style-type: none"> • Avaluació dels i les joves. • Avaluació de l'equip educatiu.
DOCUMENTACIÓ LEGAL		
Documents legals/administratius per a la gestió del pis	Formularis, documents, registres administratius	Disposar de la documentació per a la gestió del pis d'autonomia, que es demanarà per part de l'administració i/o entitat gestora: <ul style="list-style-type: none"> • Assegurances (civils, mèdiques, etc.). • Contracte de lloguer i pròrrogues. • Habilitació. • Altres.
Documents legals/administratius de cada jove	Formularis, documents, registres administratius	Disposar de tota la documentació de caràcter legal en relació a cada jove i la seva situació concreta: <ul style="list-style-type: none"> • Documentació sanitària. • Registre de tutela. • Informes procés institucional. • Altres.

5.3. EQUIP I FUNCIONS

Per a definir l'equip que es requereix per a portar a terme la proposta que es presenta, es necessari recordar que:

- S'atendrà joves de 18 a 21 anys.
- El temps mitjà d'estada en el pis és de 2 anys.
- En el pis conviuràn un màxim de quatre joves.
- S'exigeix d'un nivell d'autonomia que els permetrà una certa autogestió i un acompanyament ajustat a aquesta situació.

Dit això, l'equip de treball del pis d'autonomia proposem que estigui format per:

EQUIP BASE	
1 coordinador/a del pis d'autonomia	
Jornada/dedicació:	Funcions:
<ul style="list-style-type: none">■ Supervisió educador/a, casos: 2 hores/setmana■ Coordinació amb l'equip educatiu de l'entitat i/o amb l'administració competent: 2h/setmana■ Gestió i altres tasques: 6h/setmana <p>Total dedicació setmanal: 10 hores</p>	<ul style="list-style-type: none">- Organitzar i gestionar el funcionament del pis.- Estudiar el cas i la derivació del/la jove i realitzar (conjuntament amb con el/la educador/a referent) el procés d'acollida dels joves al pis d'autonomia.- Realitzar la supervisió setmanal a l'educador/a de l'acció tutorial amb els joves en la fase d'estada en el pis.- Realitzar la supervisió i assessorament metodològic a l'educador/a.- Coordinar-se amb els professionals de la xarxa de serveis de suport que intervenen puntualment en els processos dels joves.- Participar en les reunions de coordinació amb l'equip educatiu de l'entitat (en el cas que l'entitat gestioni més d'un pis d'autonomia).- Realitzar la coordinació externa amb l'administració competent.- Elaborar (conjuntament amb l'educador/a) el material tècnic educatiu i metodològic.- Avaluar l'educador/a i realitzar propostes de millora.- Elaborar la memòria anual del pis d'autonomia.

1 educador/a del pis d'autonomia	
Jornada/dedicació:	Funcions:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Atenció directa individual: 2h/setmana x jove= 8h ▪ Atenció directa grupal: 4h/setmana ▪ Gestió i altres tasques: 3h/setmana <p>Total dedicació setmanal: 15 hores</p>	<p>Partint de la idea que la principal funció de l'educador/a és la d'acompanyar a les i les joves en el procés d'entrenament de l'autonomia mitjançant el desenvolupament de competències per a l'emancipació futura, les seves funcions concretes són:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Estudiar el cas i la derivació del i la jove (informes de derivació) i preparar l'acollida al pis d'autonomia contant amb l'equip de professionals interns i externs. - Acompanyar al/la jove en l'entrada al pis, realitzant l'acollida i facilitant la informació necessària per l'adaptació al nou context. - Acompanyar en la definició i execució del projecte d'emancipació, assessorant durant el procés: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Facilitant el procés d'anàlisi i contrast de les variables que el conformen. ▪ Afavorint la detecció del nivell d'autonomia inicial del/la jove. ▪ Facilitant el disseny del pla de desenvolupament de competències per a l'emancipació. ▪ Realitzant el seguiment de l'execució del pla, i orientant en la seva avaluació i reformulació. ▪ Promovent la generació de noves estratègies, la recerca de recursos, la mobilització de competències, l'anàlisi i valoració de resultats, etc. ▪ Avaluant l'adquisició d'autonomia mitjançant les competències per a l'emancipació. - Formalitzar la sortida del d'autonomia, i acompanyar en la consolidació de l'emancipació mitjançant el seguiment i l'assessorament puntual. - Registrar i analitzar les accions que es porten a terme amb el/la jove durant tot el procés. - Registrar i presentar els informes d'entrada, seguiment i sortida que es requereixin a nivell extern. - Participar en les coordinacions amb les i les professionals de la xarxa de serveis de suport implicats/ades en el cas. - Participar en les coordinacions amb l'equip educatiu de l'entitat. - Preparar les reunions de supervisió i assessorament amb el coordinador, desenvolupant els caos que cal supervisar-se. - Participar en les accions de supervisió i assessorament metodològic amb el/la coordinador/a. - Participar activament en la elaboració de material tècnic educatiu i metodològic i en la recerca de recursos, serveis, professionals, etc. que puguin ser de interès per als processos dels joves. - Participar en els processos d'avaluació del funcionament

	del pis, dels processos dels joves i en la memòria.
--	---

XARXA DE SERVEIS DE SUPORT

Professionals especialitzats (insertor/a laboral, psicòleg/a, etc.)

Jornada/dedicació:	Funcions:
<p>Puntual, en funció de les necessitats dels processos</p> <p><i>La intervenció d'altres professionals caldrà pressuposta en funció del càlcul aproximat d'accions que es prevegi que puguin realitzar-se.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Donar suport als processos de desenvolupament de competències per a l'emancipació dels joves, mitjançant l'assessorament puntual en àrees concretes. - Coordinar-se amb l'equip base del pis d'autonomia, participant en la supervisió del cas quan hagi intervingut en el procés. - Registrar les accions realitzades amb el joves.

ALTRES PROFESSIONALS

Manteniment, comptabilitat, auditoria...

Jornada/dedicació:	Funcions:
<p>A determinar segons necessitats</p> <p><i>La intervenció d'altres professionals caldrà pressupostar en funció del càlcul aproximat d'accions que es prevegi que puguin realitzar-se.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Realitzar tasques puntuals de manteniment o suport en la gestió del pis.

5.4. SISTEMES DE COORDINACIÓ

La gestió del pis d'autonomia requereix d'un sistema de coordinació a diferents nivells. Són varis els professionals y equips (interns i externs) que intervenen en els processos d'emancipació dels joves i en la gestió del pis d'autonomia. Definir un sistema de coordinació eficaç i eficient és clau per garantir una intervenció educativa compartida i dirigida a un mateix objectiu, així com per a no saturar el propi sistema de coordinació. Dit això, es proposa:

→ **COORDINACIÓ INTERNA:** sistema de coordinació de l'equip base i amb l'equip educatiu de l'entitat que el gestiona (en el cas que l'entitat gestioni més d'un pis y tingui diferents equips educatius), així com amb els i les joves.

■ Coordinació de l'educador/a i el/la coordinador del pis:

- Supervisió dels casos, revisió dels expedients, supervisió dels informes...
- Assessorament tècnic i metodològic.
- Coordinació en qüestions de gestió: planificació setmanal, resolució d'incidències, organització de tasques, avaluació, revisió de materials, organització de coordinacions externes...
- Coordinació amb els professionals de la xarxa de serveis de suport.

■ Coordinació de l'equip base del pis i l'equip educatiu de l'entitat:

- Preparació de les reunions de treball amb l'equip educatiu de l'entitat.
- Participació en las reunions.
- Supervisió de casos (sempre que l'entitat disposi d'una figura professional per a la supervisió i assessorament metodològic).
- Recollida i implantació d'acords (educatius, de gestió...) en el context del pis d'acollida.

■ Coordinació de l'educador/a i els joves:

- Acompanyament en la supervisió del funcionament del piso, revisió de l'assignació de responsabilitats i compromisos.
- Assessorament en la proposta de planificació setmanal i organització de tasques realitzades pels joves.
- Acompanyament en la resolució d'incidències.

→ **COORDINACIÓ EXTERNA:** sistema de coordinació de l'equip base.

■ Coordinació de l'educador/a, del/de la jove i de la xarxa de recursos externs:

Recordem que la coordinació amb la xarxa de recursos externs la farà el propi jove; sol/a o amb l'acompanyament de l'educador/a. Solament en cas de que no pugui, la portarà a terme l'educador/a sense la presència del/de la jove.

- Gestió de la informació que requereix el recurs i el procés que ell porta a terme.
- Supervisió i seguiment del procés que s'està gestionant.
- Resolució d'incidències o imprevistos en la gestió.

■ Coordinació de l'educador/a, coordinador/a i l'administració competent:

- Organització i planificació de seguiments.
- Supervisió i anàlisi dels casos (en la fase d'entrada, estada i sortida).
- Previsions i anàlisi de possibles derivacions.
- Previsions i anàlisi de tancament de casos i de supervisions post emancipació.
- Informació, coordinació i seguiment de tots els agents i àrees externes implicades (família, salut, immigració, justícia, etc.).

■ Coordinació del coordinador/a i l'administració competent:

- Gestió del pis d'autonomia (organització, supervisió, planificació...).
- Supervisió de documentació, informes de gestió del pis.

■ Coordinació del/ de l'educador/a i altres entitats socials:

- Intercanvi d'experiències e informació amb organitzacions socials de diferents àrees de l'àmbit social.
- Planificació i organització d'accions compartides.

5.5. COSTOS ECONÒMICS

En aquest apartat es plantegen aquelles partides i conceptes que cal considerar al desenvolupament del pressupost del projecte. Es proposa la proporció en percentatge de cada concepte sobre la referència directa (expressada entre parèntesi). Els imports caldrà calcular-los segons el conveni col·lectiu aplicable i al valor de les despeses segons la realitat territorial en la que està ubicat el recurs.

Aquesta proposta es basa en criteris educatius que consideren que el/la jove cal que es autofinanci la seva estància en el recurs, en concret en els aspectes personals i habitacionals. Deixant la resta de conceptes a finançar a les institucions.

Així, els conceptes es classifiquen en tres grans blocs; els de caràcter educatiu, aquells relacionats amb els aspectes habitacionals o comuns i propis del funcionament d'un habitatge i aquells de tipus personal.

COSTOS DE CARÀCTER EDUCATIU:

COSTOS DIRECTES:

Proporció sobre el pressupost final en %

Personal

26,3% coordinació (10 h /setmana correspon al 26,3% de la jornada laboral de 38,5h/setmana)	12,79
39% acció educativa directa (15h/setmana correspon al 39% de la jornada laboral de 38.5h/setmana)	18,34

Subcontractacions i serveis externs al centre de despeses

5% altres serveis: mediació, seguiment psicològic, etc. (sobre el total del pressupost)	5,00
3% Capacitació tècnica professionals (supervisió, formació, assistència a congressos, etc.)	3,00

Material

3% Material fungible d'oficina i educatiu (sobre el total del pressupost)	3,00
---	------

Viatges i dietes

2% viatges i dietes (sobre el total del pressupost)	2,00
---	------

Infraestructura

Lloguer i/o amortitzacions de l'immoble i equips	21,42
Subministraments	2,14
Assegurança de la llar	0,54
Manteniment i reparacions	0,61

Altres	0.38
--------	------

COSTOS INDIRECTES

5% tasques de gestió i administració (sobre el total del pressupost)	5.00
--	------

COSTOS HABITACIONALS (de funcionament):

Habitacions

Estris i utilatge de la llar	0.61
Neteja	1.22
Altres	0.31

COSTOS PERSONALS:

Personals

Alimentació	11,02
Higiene	0.46
Vestit i calçat	3.37
Socio sanitari	1.15
Educació i formació	2.45
Oci, cultura i temps lliure	1.15
Transport	3.67
Altres	0.38

Per a obtenir les proporcions expressades en el quadre de costes, s'ha partit dels següents supòsits:

Personal: Taules salarials publicades en el *1er Conveni col·lectiu d'acció social amb joves, nens i famílies i altres en situació de risc de la Comunitat Autònoma de Catalunya*.

Lloguer: Equivalent a 1.000 € mensuals

Arendt, Hanna (1996). *La crisis en la educación*, Barcelona: Península

Colomer, M.; Fló, A. (2009). *Una proposta d'orientació laboral per a joves*

Colomer, M. (2008) *Guía Metodológica de Intermediación Laboral con Empresas*

Giménez Gual, Laura (2003). "Las políticas de juventud: hacia unas políticas emancipatorias" Benedicto, J.; Morán, M. L. *Aprendiendo a ser ciudadanos. Experiencias sociales y construcción de la ciudadanía entre los jóvenes*. (Institut del Govern i Polítiques Públiques, UAB)

Inglès, A.; Arjona, F.; Bàrbara, A.; Bosch, J.L.; Torralba, J.M (2004) *Aprendiendo a volar*, Murcia: Diagrama

López, L.; Martínez, R. (2005). *El presente: una apuesta de futuro*, Murcia: Diagrama
Buenas prácticas en la atención a jóvenes en proceso de inserción sociolaboral y autonomía: Fundación Diagrama

Melendro, M.; Lomas M.; López A.; Perojo I: (2007) *Estrategias educativas con jóvenes con dificultad social*. Editorial UNED

Rubio, F.; Palacín, I.; Colomer, M.; Cruells, E. (2008). *Claus Tutorials. Guia per a l'acompanyament i el suport tutorial*

Núñez, Violeta . (1999) "Pedagogía Social: Cartas para navegar en el nuevo milenio", Barcelona: Santillana

<http://cbib.caib.es> (Competències Bàsiques Illes Balears). *Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Educació i Cultura*

"Estrategias per a la inclusió: estudi de competències clave per a la empleabilidad amb els col·lectius de risc d'exclusió". (2002) SURT, Associació de dones per a la inserció laboral

1r Conveni col·lectiu de treball de Catalunya d'acció social amb menors, famílies i altres en situació de risc, per als anys 2008-2009 (codi 7902575). Resolució TRE/1438/2008, de 19/5/2008 publicada al DOG 5133.

Barcelona, juliol 2009

